

د افغانستان اسلامي امارت
د پوهنۍ وزارت
د مقام د دفتر لوي رياست
د نشراتو او عامه اريکو رياست

عرفان

بنوونيزه، ادبی، خپرنيزه او تولنيزه مجله

سال يكصدو سوم، شماره مسلسل ۶۰۶، ماه شعبان المعظم ۱۴۴۵ هـق مطابق ماه دلو ۱۴۰۲ هـش

مثبت فکر د نیکمرغی او ...
بررسی عوامل ضعف روخوانی ...
په اسلام کې پوهې په هڅوونه ...

د افغانستان اسلامي امارت
د پوهنۍ وزارت
د مقام د دفتر لوي رياست
د نشراتو او عامه اريکو رياست

Islamic Emirate of Afghanistan
Ministry of Education
General Directorate of the Head Office
Directorate of Publication and Information

Erfan

Educational, Cultural, Research & Social Magazine

Islamic Emirate of Afghanistan
Ministry of Education
General Directorate of the Head Office
Directorate of Publication and Information
Mohammad Jan Khan Watt, Kabul, Afghanistan

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كتنپلاوي:

الحاج مولوي شهاب الدين "ثاقب"
مولوي عزيز احمد "ريان"
قاري منصور أحمد "حمزة"
معراج "زماني"
محمد ابراهيم "ملهم"
محمد نسيم "عياذ"
عبدالصبور "غفراني"
غلام سعيد "نجمي"
محمد اكرم "وفدار"

مسئول مدير: جاوید «بهرام خبل»
مهتمم: عبدالواسع "سعادت"

انځورګر: محمد اشرف "رسولي"
محمد ادريس "نوري"

ډیزاینر: محمد قسمیم "يعقوبی"
د اپیکی شمېره: ۰۰۹۳۷۲۹۸۱۹۰۳۳
تیراژ: ۲۰۰

لېکوال	لېکوال	لېکوال
د دې گنې مطلوبونه	مشت فکر د نیکمرغۍ او	لېکوال
بررسی عوامل ضعف روخانی ... مریم "نيازى"	په اسلام کې پوهې ته	مشت فکر د نیکمرغۍ او
د مؤلف مرستيال سيد احسان الله مدنۍ.	نقش قابليت هاى زنده گې	بررسی عوامل ضعف روخانی ... مریم "نيازى"
معاون سرمؤلف عبدالرزاق كوهستانى...	په اسلام کې د واکمني ...	د مؤلف مرستيال سيد احسان الله مدنۍ.
سید احسان الله	روش هاى آموزش...	معاون سرمؤلف عبدالرزاق كوهستانى...
سر مؤلف سامعه واعظ	د بنوونکي دنده څه ۵؟	سید احسان الله
مفتي وقايت الله (وقار)	د مجدوب په شاعري کې	سر مؤلف سامعه واعظ
جاويد آفتاب	د بنوونکي دنده څه ۵؟	مفتي وقايت الله (وقار)
.....	د مجدوب په شاعري کې	جاويد آفتاب

د عرفان مجله د مطالبو په اېديت کې خپلواکه ۵، راغلې لېکنې له عرفان سره پاتې کېږي.
د عرفان مجله د لېکوال د لېکنې ننګه نه کوي، هر لېکوال ته بشائي
چې د خپلې لېکنې ننګه په خپله وکړي.

د پوهنې وزارت
بنوونیزه، ادبی، خپرنيزه او ټولنیزه مجله

د تأسیس کال: ۱۳۰۱ هـ ۱۹۲۳ م

مثبت فکر دنیکمرغی او هوسا یانی بنسټ جو روی

د تربیتی روانشناسی پوهان وايي: که چېري غواړئ دماغي ځواكمتیا تر لاسه او د غښتلي مورال خاوندان شئ، نو تر تولو غوره لاره چاره داده چې تل خپلې تعليمي او تربیتی او دغه راز خپلې اقتصادي موخي لوړي وټاکۍ دهنه په باب تل مثبت فکر وکړي او د خپلې تعليمي، تربیتی اقتصادي او فرهنگي موخود لاسته راولو لپاره هڅه وکړي او عملی ګامونه پورته کړي، تر دې چې ستاسو ځواک پیاوړي او غښتلي شي. فکر کول زمود په دماغي ځواک او پیاوړتیا کې مهم رول لري او یادي چارې یې تر تولو غوره تمرين دی. هر خوک د خپل راتلونکې په فکر کې دی، هڅه کوي ستونزې او کړاوونه وزغمي، په دې هيله چې سبایي تر نن غوره شي. همدا هم د سباد بهه والې هيلې او هڅې دې چې دنړي په هرڅه کې پرله پسې بدلونونه، پرمختګ او سمون رامنځته کېږي. له چا سره چې د سبایا ورځې فکر نه وي، خپلې نسې راتلونکې ته هيله من نه وي او د خپلې بسو هيلو د پوره کولو لپاره زيار او رحمت نه ګالې په ژوند کې نیکمرغه کیدلې نشي.

خوانان په تبره زده کونونکي او محصلين بايد د خپلې راتلونکې لپاره مثبت فکر وکړي، یوازي د مثبت فکر لرونکي کسان کولای شي، په خپل ځان، کونزی او تولنه کې بدلون رامنځته او په نورو د حکومت کولو ځواكمتیا په ځان کې پیداکړي.

مثبت فکر انسان له ناهيليو خخه ساتي او د برياليتونو په لورې یې هدایت کوي، مثبت فکر انسان ته د ستونزو، ننګونو او خندونو په وړاندې ځواكمتیا وربني او انساني روح پیاوړي کوي، یوه مشهوره مقوله ده چې وايي: «تصميم د بري لومړي شرط دي» دې نه مطلب دا دې چې انسان بايد په هر کار کې خپلې موخي او هدفونه لور وټاکۍ او دهه د لاسته راولو او خپلولو لپاره کار او مبارزه وکړي، بشه ګومان او مثبت فکر په شخصيت جوړونه کې کارزنه ونډه لري او دغه راز فکر انسان له ناهيليو ساتي.

مثبت فکر په انسان کې غښتليا رامنځته کوي او دهه دنې ځواک په مرسته، هنځه بیا په تورو تیارو کې د ستورو په رپا ځان ته لاره پیداکړي او خپلې ستونزې هواروی. مثبت فکر او له ژوندانه سره مينه او لور او رنګينه هدفونه تاکل د انساني او تولنیز هوسا ژوند نښتونه جوړوي. دنیمکرغی راز د مثبت فکر په خپلولو کې نغښتني دي، مثبت فکر کونونکي کسان تل روغ، خونن او بريالي وي، د ژوندانه په هر ډګر کې یو مثبت ليد لوری لري او تل په دې باور وي، چې د هرې سختي په وړاندې دريدلائي شي نو خوانانو ته په کار ده، چې خپلې تعليمي، تربیتی او اقتصادي هدفونه لور وټاکۍ د هرڅه په باب مثبت فکر وکړي، د ژوندانه د هرې برخې برخې د سمون لپاره کار او مبارزه وکړي، منفي فکر ته په ځان کې لاره ورنکړي ځکه چې منفي فکر د هغوي د لورو خیالونو د پوره کېدو لاره دې کوي، له ناهيليو سره یې مخ کوي او د ناکامي لور ته یې سوق کوي.

موره په دې باور یوو، چې د پوهنې د نظام د ستر کاروان مخکښان، بنوونکي، زده کونونکي او زمورد با تهذیبه او علم پروره ملت مشران به د معارف د پوبې په ځلاندنه ساتلو او د راتلونکې نسل په غوره روزلې سره په هیواد کې دتل پاتې سولې او روښانه سباوون زېږي شي.

بررسی عوامل ضعف روحانی قرآن کریم شاگردان دور ۵ متوسطه

مؤلف مویم نیازی

قسمت اول

مقدمه

ویژه قرآن در اعتقادات دینی، باید آموزش قرآن مورد توجه همگان باشد تا شرایط مساعد برای تحقق اهداف این آموزش فراهم آید. از این‌رو، درس قرآن در میان درس‌های گوناگون دوره‌های تحصیلی، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

آموزش قرآن با آموزش‌های دیگر تفاوت اساسی دارد. این تنها آموزشی است که معلم اول آن خداست «الرحمن علم القرآن» (الرحمن: ۲-۲). چون قرآن کریم دارای زبانی خاص است، کسی که در اثر همنشینی مدام و انس زیاد با قرآن عقد محبت می‌بندد، البته زیانش، زبان قرآن و بیانش بیان قرآن خواهد بود. رسیدن به بیان قرآن غایت آموزش زبان قرآن است. آموزش قرآن به جهت طبیعت خاص خود که با روح و جان متعلم سر و کار دارد، قرار است آموزشی باشد که قرآن را محبوب و معشوق قرآن آموزان گرداند. آموزش قرآن در سطح جامعه وظیفه مهمی است که تمامی نهادها باید آن را در سر لوحه

در میان کتب آسمانی و بشری قرآن کریم چنان مورد توجه و عنایت دانشمندان واقع گردیده است که، علی‌الطلاق تا حال هیچ کتاب دیگر از این توجه و اهمیت برخوردار نبوده است. در هر عصر و زمان مردم آنرا آموخته‌اند، در سینه‌ها حفظ نموده‌اند و در مصحف‌های نگاشته اند. علماء در بیان معانی آیات آن تفاسیر زیادی از منقول و معقول تألیف کرده‌اند و هنوز هم خزانه‌های اعجاز علمی آن با پیشرفت علوم مکشوف‌تر می‌گردد و پا به پای علم و دانش بشری به پیش می‌رود (الصابونی، ۱۳۸۹). قرآن، پیام روشن الهی است که همه انسان‌ها را به راستی و رستگاری دعوت می‌کند. از صدر اسلام تاکنون، آموزش این پیام جاودانه الهی، از مهم‌ترین اهداف تعلیم و تربیت در میان مسلمانان بوده است.

در کشور ما نیز، به اقتضای جایگاه دین اسلام در فرهنگ مردم افغانستان و جایگاه

روخوانی با رعایت قواعد تجوید و حفظ برخی از سوره‌های قرآن کریم در مقاطع ابتدایی و متوسطه برای شاگردان مورد توجه خاص بوده است. افزون بر آن، مهم‌ترین مقطع، در یادگیری‌های پایدار همین مقطع ابتدایی است و در صورتی که در این مقطع شاگردان روخوانی صحیح را فراگیرند در آینده قرآن را به طور صحیح و به راحتی تلاوت خواهند نمود. (نوشه پور و همکاران، ۱۳۸۹) در این زمینه، اگر مؤلفین، برنامه ریزان آموزشی و معلمان کتاب‌های آموزش قرآن و تجوید و نوارهای صوتی و تصویری را قسمی طرح و تدوین کنند تا شاگردان در فرایند یادگیری سهم فعال داشته و به کارگیری صحیح تلفظ و روخوانی قرآن که در حد توانایی فهم شاگردان و برآسas تجارب حاصل از تدریس، طراحی کنند و قدرت مانور و تحلیل شاگرد را در طرح و حل مسایل بالا ببرند و نیز به شاگرد، امکان کنترل و بازخورد همزمان بدنهند و یادگیری فعال قرآن را برای شاگردان تسهیل کنند، می‌توانند تا حدود زیادی مشکل تدریس معلمان را کمتر و یادگیری به همراه بینش را برای شاگردان ساده‌تر کند.

مسئله تحقیق

قرآن، پیام روشن الهی است که همه انسان‌ها را به راستی و رستگاری دعوت می‌کند. از صدر اسلام تاکنون، آموزش این پیام جاودانه الهی، از مهم‌ترین اهداف تعلیم و تربیت در میان مسلمانان بوده است.

برنامه‌های خود قرار دهنده؛ چرا که ما به عنوان کشوری مسلمان بر این اعتقاد هستیم که تنها راه سعادت فرد و جامعه در گرو عمل به دستورات قرآن است. در میان نهادهای فعال در کشور، بیشترین انتظارات در زمینه آموزش عمومی قرآن از نهاد تعلیم و تربیت می‌رود، زیرا همان‌طور که از نام آن پیدا است این نهاد متولی امر تعلیم و تربیت در جامعه است.

نظر به اهمیت آشنایی با قرآن و با توجه به اینکه نظام معارف بنا به ضرورت تغییرات اجتماعی یکی از سازمان‌های پیچیده و بزرگ در هر کشور محسوب می‌شود و با رشد و توسعه اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی، پیوندی ناگسستنی دارد، برخی از مسئولیت‌های اصلی در حوزه آموزش قرآن برای شاگردان بر دوش این نهاد قرار داده شده است. این نهاد با برنامه‌های متنوع و متعددی تلاش کرده است تا این وظیفه را تا حد ممکن به نحو مناسب انجام دهد. برهمین اساس، طراحان برنامه‌های آموزشی ریاست نصاب تعلیمی بخش اسلامیات، دوره‌های آموزش قرآن کریم در مقاطع مختلف خصوصاً ابتدایی و متوسطه را با تأکید بر صحت روخوانی با رعایت قواعد تجوید شاگردان گسترش دادند. از آنجا که آموزش و یادگیری از آغازین روزهای تولد کودک آغاز می‌شود و اگر کودکی در معرض آموزش منظم قرار گیرد، یادگیری واقعی صورت خواهد گرفت، پس آموزش‌های

راه حل‌های مناسب پیشنهاد گردند. بررسی عوامل ضعف روخوانی قرآن کریم شاگردان دوره متوسطه عنوانی است که در این مقاله مورد تحقیق قرار می‌گیرد و توقع می‌رود که در اخیر این تحقیق عوامل ضعف روخوانی قرآن کریم شاگردان را دریافت کرده و راه حل‌های ممکن را پیشنهاد نماییم، که انتظار می‌رود بعد از دریافت عوامل، مؤلفین با همکاری معلمان، شاگردان و والدین راه کارها و تصامیمی مناسب را جهت بهبود مهارت روخوانی و روان‌خوانی قرآن کریم اتخاذ نمایند. تا باشد در آینده‌ها شاهد تسلط کامل شاگردان دوره متوسطه بر روخوانی قرآن کریم باشیم و جوامع در رفاه و سعادت فردی-اجتماعی و دینی و اخروی در سایه قرآن کریم بسر برند.

اهمیت و ضرورت تحقیق

پایین بودن سواد روخوانی قرآن کریم شاگردان دوره متوسطه مشکلی است که نیازمند بررسی و تحقیق است. بدون شک سبک زنده‌گی مطابق شریعت اسلامی، مشخصات و شرایط ویژه خود را دارد. شاید یکی از مواردی که در زنده‌گی ما به عنوان یک مسلمان کمتر بدان توجه می‌شود تلاوت درست قرآن کریم با رعایت قواعد آن به عنوان کتاب دینی ما و تعمق در آیات آن است. به همین دلیل است که کمتر این کتاب آسمانی در زندگی ما جا دارد. در حالی که خداوند حکیم در این مورد می‌فرماید: ای مردم، از

در کشور ما نیز، به اقتضای جایگاه دین اسلام در افغانستان و جایگاه ویژه قرآن در اعتقادات دینی، باید آموزش قرآن مورد توجه همگان باشد تا شرایط مساعد برای تحقق اهداف این آموزش فراهم آید. از این‌رو، درس قرآن در میان درس‌های گوناگون دوره‌های تحصیلی، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. در میان نهادهای فعال در کشور، بیشترین انتظارات در زمینه آموزش عمومی قرآن از نهاد تعليم و تربیت می‌رود، زیرا همان‌طور که از نام آن پیدا است این نهاد متولی امر تعليم و تربیت در جامعه است.

بنابر این در نصاب تعلیمی وزارت معارف در پهلوی دیگر مضامین به آموزه‌های دینی و قرآن سهمیه بیشتر داده شده است و شاگردان در سه دوره تحصیلی (از صنف اول تا صنف نهم) تحت عنوان مضمون قرآن و تجویید آموزش می‌بینند اما دیده می‌شود که یکی از دغدغه‌های فرهنگی و دینی جامعه ما همواره کاهش سواد روخوانی قرآن کریم است. چرا که بسیاری از شاگردان با وجود آموزش نه ساله قرآن و تجویید به حیث مضمون مستقل نیز در روخوانی و روان‌خوانی قرآن کریم دچار اشکال هستند و نمی‌توانند قرآن کریم را درست بخوانند. تنها عده محدودی از فارغ التحصیلان دوره متوسطه، حتی به روخوانی قرآن مسلط هستند. پس نیاز است که عوامل این ناتوانی و کم توانایی شاگردان در روخوانی قرآن کریم دریافت گردیده تا

آنها نتوانسته مضمون قرآن و تجوید را به صورت معیاری آموزش دهند و علت عدمه آن این است که اکثر معلمان ما مسلکی نیستند و نمی‌توانند صنف قرآن کریم را از حالت خشک بودن خارج سازند و از روشن‌های متعدد درسی استفاده نمایند بنابر این لازم است در این مقطع زمانی تحقیقات زیادی در رابطه به علل ضعف روخوانی قرآن شاگردان صورت گیرد، که متاسفانه در افغانستان از این نوع کم یافت بوده است. این تحقیق در پی آن است که خلاء مذکور را به نحوی پرسازد.

این نوع تحقیقات به ما کمک خواهد کرد تا بعد از این شاگردان را به مشکلاتی که خودشان ندارند بلکه در ذات روش‌ها و می‌تودهای که از طرف برنامه ریزان آموزشی، برنامه ریزان درسی و معلمان، در آموزش قرآن کریم بکار برده می‌شوند، وجود دارد، از این‌رو شاگردان باید از ضعف روخوانی نجات داده شود زیرا روخوانی مضمون آموزش قرآن کریم و تجوید ویژه‌گری‌های خاص خود را دارد و نیازمند استفاده از روش‌های مبتکرانه‌ای برای روخوانی قرآن کریم است.

اهداف تحقیق

هدف کلی: دریافت عوامل ضعف روخوانی قرآن کریم شاگردان دوره متوسطه.

اهداف جزئی:

- شناخت تاثیرات بکارگیری از روش‌های نوین و مواد آموزشی بر افزایش مهارت

سوی پروردگار تان موعظه و اندرزی برای شما آمد، کلامی و قرآنی که مایه شفای بیماری دل‌ها و روان‌ها است و چیزی که مایه هدایت و راهنمایی است و رحمت برای مؤمنان است.

ای پیامبر به مردم بگو به فضل پروردگار و به رحمت بی پایان او و این کتاب بزرگ آسمانی که جامع همه نعمت‌ها است باید خشنود بشوند نه به ثروت اندوزی و پست و مقام دنیا و فرونی قوم و قبیله (سوره یونس آیات ۵۷-۵۸).

گذشته از بحث اساسی‌تر تعمق در قرآن در خود خواندن و تلاوت درست این کتاب الهی، فضائل، آثار و فواید دنیایی و اخروی فراوانی وجود دارد؛ باروری ایمان، تخفیف گناهان، درمان بیماری‌های روحی و روانی، عمر با برکت، استجابت دعا، صفائ خانه، رفع غم و اندوه، پیمودن درجات کمال و ترقی از جمله پاداش‌های تلاوت قرآن کریم است.

بنابر این در نصاب تعلیمی وزارت معارف در پهلوی دیگر مضامین به آموزه‌های دینی و قرآن سهمیه بیشتر داده شده است و شاگردان در سه دوره تحصیلی (از صنف اول تا صنف نهم) تحت عنوان مضمون قرآن و تجوید آموزش می‌بینند اما دیده می‌شود که یکی از دغدغه‌های فرهنگی و دینی جامعه ما همواره کاهش سواد روخوانی قرآن‌کریم است. که عامل مهم این کم سوادی در روخوانی قرآن کریم بیشتر به معلم و مریبان بر می‌گردد؛ زیرا

کشور در مورد عوامل ضعف روخوانی قرآن کریم کاری صورت نگرفته است تا از یافته‌های آن برای تدوین بهتر، اصلاح و تغییر محتوای کتب درسی و یا سایر مواد آموزشی، اصلاح و بهبود پروگرام‌های ارتقای ظرفیت معلمان و فرایند نظارت و ارزیابی استفاده به عمل آید؛ ولی در خارج از کشور، پیرامون این موضوع تحقیقاتی زیادی انجام شده است و به تعداد آن که مناسب با موضوع تحقیق حاضر باشد، در سوابق تجربی به بیان آن پرداخته می‌شود

که مهم‌ترین آن‌ها قرار زیر اند:
داود کریم زادگان مقدم و همکاران او در تحقیقی تحت عنوان (ارزیابی اثربخشی آموزش الکترونیکی حفظ و روخوانی قرآن کریم بر شاگردان در سال ۱۳۹۶) دریافتند که:

به کارگیری از نرم افزار آموزشی در محیط‌های یادگیری راه مناسب و لازم برای کشف و دسترسی به منابع اطلاعات در جهت آماده سازی شاگردان برای زندگی آینده است. کیفیت آموزش به بهره‌گیری مناسب و مستمر از نرم‌افزارهای آموزشی در صنف بستگی دارد.

همچنین این تحقیق دریافتند که: نرم افزارهای محقق ساخته به نام «فرشته‌های قرآنی» بر میزان پیشرفت حفظ و روخوانی درس قرآن شاگردان صنف سوم مقطع ابتدایی تأثیر مثبت دارد. و این مسأله بیانگر اینست که استفاده از نرم‌افزارها و وسائل کمک‌آموزشی منجر به یادگیری مؤثری

شاگردان در روخوانی قرآن کریم.
• شناخت تاثیرات معلمان مسلکی بر افزایش مهارت شاگردان در روخوانی قرآن کریم.

• شناخت تاثیر گذاری ساختار کتاب قرآن و تجوید بر مهارت روخوانی قرآن کریم شاگردان دوره متوسطه.

• شناخت تاثیر گذاری آموزش و رعایت قواعد تجوید بر افزایش مهارت روخوانی قرآن کریم شاگردان،

سؤالات تحقیق

سؤال اصلی: عوامل ضعف روخوانی قرآنکریم شاگردان دوره متوسطه کدام‌هاند؟

سوالات فرعی:

► تاثیر استفاده از روش‌های نوین و مواد کمک آموزشی بر مهارت روخوانی قرآنکریم به چه میزان است؟

► کمبود معلم خوب مسلکی قرآن کریم به چه میزان بر ضعف روخوانی قرآن کریم در شاگردان تاثیر گذاشته است؟

► ساختار کتاب قرآن و تجوید به چه میزان بر روخوانی قرآن کریم شاگردان دوره متوسطه تاثیر گذاشته است؟

► آموزش و رعایت قواعد تجوید بر افزایش مهارت روخوانی قرآن کریم به چه میزان است؟

كلمه‌های کلیدی: قرآن کریم، روخوانی، معلمان مسلکی

پیشینه تحقیق

قرار مطالعات و جستجوی محقق، در داخل

در یافتند که یادگیری قرائت قرآن کریم بر خواندن قرآن کریم شاگردان با وجود عقب مانده‌گی آن‌ها مؤثر است. و در یافتند که کودکان عادی با افت کیفیت آموزش قرآن مواجه اند و علت عدمه آن، کم بودن وقت تدریس در مکاتب دریافتند. بر اساس این تحقیق می‌توان گفت، این قشر مورد غفلت واقع شده اند و اقدامات آموزش قرآن در خور توجه نبوده است.

مبانی نظری

مهارت خواندن یکی از مهم‌ترین نیازهای یادگیری شاگردان در زنده‌گی امروز است. توانایی در ک مطلب و تفسیر و استنتاج از متون درسی و غیر درسی، شاگردان را با افکار و اطلاعات جدید آشنا می‌کند تا راه «بهتر اندیشیدن» و «بهتر زیستن» را یاموزند(کمبیل، ۲۰۰۱). به عباره دیگر «سود خواندن» به معنای علمی و جامع آن، وسیله‌ای است که از طریق آن می‌توان به ذخایر بی‌انتهایی تجربه بشری دست یافت. در حقیقت یادگیری مهارت خواندن کلید یادگیری همه یادگیری‌هاست (کریمی، ۱۳۸۴، ص: ۱۳).

قرآن پیام روشن الهی است که همه انسان‌ها را به راستی و رستگاری دعوت می‌کند. از صدر اسلامی تا کنون آموزش این پیام جاودانه‌الهی، از مهم‌ترین ارکان تعلیم و تربیت در میان مسلمانان بوده است. مضمون آموزش قرآن کریم در مکاتب در پی آن است که راهی روشن، مطمئن و دائمی برای انس و ارتباط همه شاگردان

می‌شود. محمد حسین ضرغامی و همکاران او در تحقیقی تحت عنوان (بررسی اثر بخشی آموزش‌های مدارس قرآن کریم بر مهارت روخوانی قرآن شاگردان مقطع ابتداییه (۱۳۹۴) دریافته اند که: تدویر دوره‌های آموزش‌های مدارس قرآن کریم تأثیر مهمی بر مهارت روخوانی شاگردان ابتدایی می‌گذارد.

همچنان دریافتند که بیشترین تأثیر مثبت بر روخوانی شاگردان از طریق آموزش‌های مربوط به لحن به دست آمده است. یافته‌های تحقیق همچنین تفاوتی را میان شاگردان دختر و پسر از لحاظ میزان تأثیرگذاری نشان ندادند و تفاوت‌های دیده شده، معنادار نبود به این ترتیب، دریافتند که برگزاری این دوره‌های آموزشی در بهبود روخوانی قرآن مجید در شاگردان ابتدایی تأثیر مثبتی داشته و دست کم به برخی از اهداف آموزشی خود دست یافته است.

الهام صامت و همکاران او در تحقیقی تحت عنوان (پژوهش در باب توانایی خواندن قرآن کریم در افراد کم توان ذهنی (۱۳۹۳) دریافته اند که: آموزش قرائت قرآن کریم بر توانایی خواندن قرآن کریم شاگردان کم توان ذهنی آموزش پذیر مؤثر است و این دیدگاه که آنان قادر به روخوانی قرآن نیستند، رارد نمود.

همچنان در این تحقیق از تأثیر موسیقی درمانی قرآن کریم استفاده شده بود، و

با قرآن کریم که به بهره‌گیری مادام‌العمر ایشان از هدایت کتاب الهی منجر شود، بازکند.

ج) روان‌خوانی: خواندن کلمات و عبارات به صورت روان و با سرعت معمولی، روان‌خوانی نام دارد.

شاگردان با تمرین و تکرار، بر حسب استعداد شان به طور طبیعی از شمرده خوانی به روان‌خوانی دست می‌یابند.

هر شاگرد بر حسب استعداد و توانایی حاضر خود، مراحل پیش‌گفته را طی می‌کند، از آنجا که شاگردان دارای استعدادهای متفاوتند، باید انتظار داشت که همه آنها در یک زمان، این توفیق را به دست آورند.

نظریات در مورد معلم مسلکی

از میان تمامی عوامل آموزشی و تربیتی، نقش معلم به عنوان مهمترین عامل نظام تعلیم و تربیت، جایگاه و اهمیت بسزایی دارد. معلم در رشد و تربیت شاگردان، نقش بسیار مهمی را ایفا می‌کند. تمامی فعالیت‌های معلم، مانند شناخت فرآیند رشد شاگردان، شیوه‌های تدریس و علاقه‌مندی به رشته تدریس خود، از عواملی هستند که در تعلیم و تربیت شاگردان، دخالت زیادی دارند.

علمایانی که در تدریس خود از شیوه‌های متعددی استفاده می‌کنند، بر محتوای رشته تدریس خود تسلط دارند و به کار خود عشق می‌ورزند، اغلب شاگردان را توانا و مبتکر پرورش می‌دهند.

معلم برای کسب موفقیت در تدریس، باید

قرآن کتاب همه مردم است. هر فردی در هر سطحی از علم تقوا به شرط این که زیان این کتاب را درک کند، می‌تواند از آن بهره‌گیرد، «هدی للناس» (بقره: ۱۸۵).

از سوی دیگر این برنامه همه موضوعات ضروری آموزش قرآن، مانند روخوانی، روان‌خوانی قرآن، صحت قرائت، توانایی درک معنای عبارات و آیات قرآن کریم و تدبیر در آیات الهی را در حد امکان شامل می‌گردد.

کسب مهارت خواندن در سه مرحله انجام می‌شود که به ترتیب عبارت اند از:

الف) بخش خوانی: شاگرد با دیدن هر بخش از کلمه، آن را می‌خواند. بدین است در این حالت خواندن هر بخش از کلمات یا عبارات، با مکث اندکی بین هر بخش انجام می‌شود. نکته قابل توجه در این مرحله، آن است که شاگرد با دیدن هر بخش، همان بخش را بخواند، نه آنکه تمام بخش‌های کلمه را در ذهن خود مرور کرده، پس از جمع کردن آنها، کلمه را یک باره بخواند.

ب) شمرده خوانی: خواندن بخش‌های از کلمات به آرامی و بدون مکث بین هر دو بخش، شمرده خوانی است. شاگردان با تمرین و تکرار، بر حسب استعداد شان به طور طبیعی از شمرده خوانی به روان‌خوانی

از نظریه‌های نوین آموزشی و روانشناسی آگاهی و اطلاعات لازم و کافی داشته باشد. روش تدریس معلم باید با اصول و اهداف آموزش و پرورش و ویژگی‌های شخصیتی شاگردان هماهنگ باشد، تا بتواند ضمن جهت دادن به فعالیت‌های تربیتی و آموزشی خود، شاگردان را به سوی اهداف تعلیم و تربیت هدایت و راهنمایی کند. شاگردان در هر یک از دوره‌های آموزشی نیازهای ویژه‌ای دارند. بنابراین آشنازی معلمان با خصوصیات رشد و نیازهای شاگردان در هر یک دوره‌های تحصیلی می‌تواند در پیشرفت یادگیری و رشد و تکامل شخصیت آنها مؤثر باشد.

به عقیده ابن‌سینا، معلم باید عاقل، متدين، بصیر، مؤدب و ماهر در تربیت کودکان، پاکیزه و با انصاف باشد، زیرا معلم الگوی مورد اعتماد شاگرد به شمار می‌رود و هم او است که در صورت داشتن صفات مذکور، می‌تواند آنها را در کودکان به وجود آورد. همچنین ابن‌سینا خوش خلقی را برای معلم ضروری می‌داند، زیرا معلم باید برای نفوذ در دل کودک بکوشد و این بدون داشتن اخلاق و کردار خوب امکان ندارد. پاکیزگی، انصاف و هوشیاری معلم نیز در موقیتی او بسیار مؤثر است.

غزالی شغل معلمی را شریف‌ترین مشاغل و برترین هنری می‌داند که انسان می‌تواند به عهده بگیرد.

او همچنین در وصف حرفه معلمی می‌گوید: معلم در قلب و روح انسان نفوذ می‌کند و

بدون تردید شریف‌ترین مخلوق روی زمین، انسان است و شریف‌ترین قسمت انسان قلب او است که کار معلم پاک‌سازی آن و راهنمایی آن به سوی خداوند است. به نظر امام محمد غزالی، معلم باید دارای خصایص و ویژگی‌های زیر باشد:

۱. با شاگردان مهر و محبت نماید و با آنها همچون فرزندان خود رفتار کند.
۲. از راهنمایی و هدایت شاگردان هیچ وقت غفلت و کوتاهی نکند.
۳. تا می‌تواند شاگرد را به طور غیرمستقیم از ارتکاب عمل زشت و اخلاق فاسد برحدار دارد. از روش‌های مهر و محبت ییش از توبیخ و تنبیه استفاده کند و رفتارش در این مورد طوری باشد که به هتك حرمت میان او و شاگرد منجر نشود.
۴. در آموزش خود، میزان و سطح فهم و درک شاگردان را در نظر بگیرد.
۵. معلم باید به علم خود عامل باشد و عملش قولش را تکذیب نکند. زیرا اگر میان گفتار و کردار او هماهنگی دیده نشود، نخست نفوذ ضروری برای مؤثر نمودن آموزش را از دست می‌دهد و بعد افرادی برای کشورش بار می‌آورد که همانند خود وی بسیار می‌گویند و می‌نویسند، ولی کمتر عمل می‌کنند یا اصلاً به گفته خود عمل نمی‌کنند و این از بزرگترین بدبهختی‌ها و مصائب برای یک جامعه به شمار می‌رود.

په اسلام کې

پوهې ته هخوونه او د نالوستي په وړاندې مبارزه

لیکوال: د مؤلف مرستیال سید احسان الله مدنی

لنډیز

دا لیکنه په همدي موخته چمتو شوي، چې له یوه اړخه د نالوستي په وړاندې د اسلام د سپېڅلی دین دریغ روښانه کړي او له بله اړخه هغه لارې چارې وڅېږي، چې د نالوستو ستونزو په منځه وړلو کې ګټوري تمامېدای شي.

په کې مقاله کې دېر تاکید په قرانی آیتونو او نبوي احاديث شوي دی چې مور ته لوړۍ اصل قرآن کريم او بل احاديث نبوي دی.

له شک پرته چې د انسان هر عمل له نیمکرتیا خخه خالي نه وي دا چې نږي پوهې، علم او زده کړي ته اړتیا لري او د دې لړې پیل له قلم خخه کېږي، نود کائنا تو رب د مخلوقاتو په سر کې لوړۍ قلم پیدا کړ، تر خود قیامت تر وړئې پورې د ټولو کاینا تو تقدیر ولیکي، په داسې حال کې، چې د تقدیر له لیکلو خخه پې پنځوس زره کاله وروسته مخلوقات پیدا کړل، نوله دې خخه معلومېږي، چې له قلم، لیک لوست او پوهې خخه پرته د خمکې پر مخ د انسانو ژوند ستونزمن دی.

د اسلام په سرجینه پوهېدل، چې د انسان له پاره د دنيا او آخرت لوړو درجو ته د رسیدو له پاره وسیله ده. اسلام د علم په حصول ټینکار کړي او د علم زده کړه پې عبادت او جهاد ګنلي دی.

سریزه

اسلام د علم او د هغه د خښستانو قدر لور
الحمد لله والصلاه والسلام علي رسول الله کړ او د زده کړي او د بې سوادي له منځه
محمد بن عبد الله عليه افضل الصلاة واتم وړلو ته یې بلنه ورکړه، او لوړښي آيت چې
پر رسول الله صلی الله عليه وآلہ واصحابه ا التسلیم

وسلم په غار حراء کې نازل شو [اُفرا باشم رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ * خَلَقَ الإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ * اقْرَأَ وَرَبِّكَ الْأَكْرَمُ الَّذِي عَلِمَ بِالْقَلْمَ * عَلِمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ] (۱) ولوله (ای پېغمیره) او اصلی عوامل بې مومندل شي، د مبارزې په دگر کې له دې حرکت خخه هر اړخیز ملاتې وشي، تر خو ټولنه له پېسوادي خخه وړغورل شي.

د یادونې وړد، چې د زده کړې په دگر کې د نړۍ پرمختللو هیوادونو بني تجربې تر لاسه کړې دې، باید د هغوي له ګټورو تجربو خخه د نالوستې په وړاندې د مبارزې له پاره پوره ګته واخیستله شي.

د خپل رب په نوم چې هغه پېدا کرد کلکې شوې وينې له یوې توټې خخه بې انسان هست کړ ولوله، او ستارب دیر مهربان دې چې هغه د قلم په مرسته علم وښوده انسان ته یې هغه علم ورکړ چې هغه پري نه پوهېدہ.

سرپرېره پر دې د ھېواد په داخل کې د دولتي ادارو او مالي سرچینو همغږي او په ځای لګښت کولای شي د نالوستې د ستونزو په له منځه وړلو کې رغنده رول ولري.

له همدي امله دا زمود دنده ده، چې د لوستلو او ليکلو زده کړې ته ليواله اوسو او خپل ماشومان او لويان دې ته وھخوو، ځکه چې لوستل انسان ته دا ډرتیا ورکوي چې زده کړه وکړي او په هر هغه څه پوه شي، چې په بېلاپللو برخو کې ورته ډرتیا لیدله کېږي د زده کړې له لاري بنسه اخلاق زده کوي. د بنو اخلاقو په وجه انسان ته لوی اجر او ثواب حاصلېږي. لکه څرنګه چې الله تعالى په قرآن کريم سورت المجادله کې فرمایلي دې.

د دې له پاره چې دغو ټولو بدمرغيو ته د پاي تکي کېښو دل شي، ډرتیا لیدله کېږي چې د نالوستې په وړاندې جدي مبارزه وشي

رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ * خَلَقَ الإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ * اقْرَأَ وَرَبِّكَ الْأَكْرَمُ الَّذِي عَلِمَ بِالْقَلْمَ * عَلِمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ] (۱) ولوله (ای پېغمیره)

ژړاره: زده کړه یوه له مهمو مسئلو خخه ده چې په ټولنه ځانګړې اغږې لري، طبیعت او ګلتور دواړو خخه متاثره کېږي، ځکه چې بشري ټولني په عامه توګه د لویانو پراخه برخه جو روئي او ځوانان د هرې ټولني د ملا تير تشکيلوي؛ خود درېيمې نړۍ په وروسته پاتې ھېوادونو کې له بدنه مرغه لیدل کېږي چې ځوانان یې د بېلاپللو اسبابو او ستونزو له امله له زده کړو خخه بې برخې پاتې دي، چې له امله یې ټولنه له بې وزلى سره مخ ده او د ټولنو وګړي یې په سیاسي، ګلتوري، اقتصادي او داسي نورو ډګرونو کې وروسته پاتې دي.

د دې له پاره چې دغو ټولو بدمرغيو ته د پاي تکي کېښو دل شي، ډرتیا لیدله کېږي چې د نالوستې په وړاندې جدي مبارزه وشي

(۲) المجادلة)

۱- لیک لوست زده کرپی ته د خلکو تشویقول.

۲- د اسلام له نظره - دلیک لوست زده کرپی
په اهمیت پوهیدل.۳- په اسلامی نړی کې دلیک لوست زده
کرپی ارزبنت.۴- دلیک لوست په واسطه په ژوند کې
مثبت تغیر راوستل.۵- په افغانستان کې بې سوادی ختمول.
په اسلام کې د علم او پوهې ارزبنتدا چې نړی پوهې، علم او زده کرپی ته اړتیا
لري او د دې لړی پیل له قلم خخه کېږي،
نو د کاثناتو رب، چې د مخلوقاتو په سر کې
یې لومړی قلم پیدا کړ، تر خود قیامت د
ورځې پورې د ټولو کایناتو تقدير ولیکي، په
داسي حال کې د تقدير له لیکلو خخه یې
پنځوس زره کاله وروسته بیا مخلوق پیدا
کړ، نوله دې خخه معلومېږي، چې د قلم،
لیک لوست او پوهې خخه پرته د حمکې پر
مخ د انسانو ژوند ستونزمن دی.بل دا چې کله رب العزت وغوبستل، چې
فرښتو ته د آدم عليه السلام ارزبنت وبنېي
او هغوی په دې پوه کرپی چې د کاثناتو رب،
انسان د یوه ستر هدف له پاره پیدا کړي
دي، نو لومړي یې آدم عليه السلام ته د ټولو
شیانو نومونه وروښودل، بیا یې له فربستو
خخه د هغو شیانو د نومونو په اړه پونښته

الصبواني په کتاب "صفوت التفسير" کې د مخکنۍ آيت په تفسير کې داسې فرمایلي دي: {الله تعالى په تاسو کې د هغو کسانو چې ايمان يې راوړي دی او هغه کسان، چې پوهه ورکړل شوې ده درجې لوروی، په هانګړې توګه هغوی ته لوروی درجې او لور مقامونه ورکوي لکه خرنګه چې دې آيت په مورد. ابن مسعود رضي الله عنه فرمایي: الله تعالى په دې آيت کې د علماءو ستاینه وکړه، بیا یې وفرمایل: اې خلکو په دې آيت هان پوه کړئ او د پوهېدو اراده وکړئ، حکه چې الله تعالى د عالم مومن درجې له هغه مؤمن خخه لوروی چې علم نه لري (۱)، او دا هم منل شوې خبره ده چې دلیک او لوست د ارزبنت په برخه کې زیاتې مقالې لیکل شوې دی، ما په دې لیکنه کې هڅه کړپی، چې لومړی د موضوع په اړه دینې اړخ وڅړم او بیا یې په نورو دلايلو او تجربو سره تایید کړم، نو که چيرته په لیکنه کې کومه نیمګړتیا تر سترګو کېږي، هیله ده د مهربانی له مخې د مقالې له لیکوال سره په اړیکه کې شئ تر خود لیکنې د لا زیاتې غښتلیتا له پاره یې له علمي نظریاتو خخه ګته واخیستله شي.

موخي

نالوستی له تیارو خخه د علم او پوهی رنما
ته دراویستلو له پاره لاس په کار شوی دی.
دا چې اسلام دی چارې ته په ډېرہ درنه
ستره کتلي دي، نو الله جل جلاله په
څپل رسول صلی الله علیه وسلم د عظیم
الشان قرآن لومړي پنځه آیتونه د علم، ټلم
او پوهی د ارزښت په اړه نازل کړي دي لکه
چې فرمایي: (اَقْرَأَ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ *
خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ * اَقْرَأَ وَرَبِّكَ الْاَكْرَمُ
الَّذِي عَلَمَ بِالْقُلُمِ * عَلَمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ)
ژیاپه: ولوله (اې پېغمبره) د څپل رب په نوم،
چې هغه پیدا کړ د کلکې شوې وینې له
یوې توټې خخه یې انسان هست کړ ولوله،
او ستا رب ډېر مهربان دی، چې هغه د ډلم
په مرسته علم وښوده انسان ته یې هغه
علم ورکړ، چې هغه ورباندي نه پوهېدہ.
په قرآن کريم کې د پوهې او پوهانو
ارزښت

الله تعالی فرمایلی دي (اَمَنَ هُوَ قُنْتُ اَنَاءَ
الْيَلِ سَاجِدًا وَقَائِمًا يَحْذَرُ الْآخِرَةَ وَيَرْجُوا
رَحْمَةَ رَبِّهِ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ
وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُوا الْأَلْبُبِ).
(۳) ایا د دغه انسان خخه کړنلاره غوره ده او
که د هغه چا) چې امر منونکي دي، دشپې
په ساعتونو کې ولاوی او سجدې کوي،
له آخرت خخه وبرېږي او څپل رب رحمت
ته هيله من کېږي؟ له دوى خخه پونښته

وکړه، خو هغوي له خواب ورکولو خخه
عاجزې پاتې شوې، نو کله چې الله تعالی
له آدم عليه السلام خخه د همغو شیانو په اړه
پوبنستې وکړې، آدم عليه السلام د تولو شیانو
نومونه په سه دول واخیستل، حکه چې الله
رب العزت له ورباندي ورته پوهه ورکړې وه،
نو همغه و چې الله تعالی فربستو ته د آدم
علیه السلام ارزښت وروښود او سبب یې په
حینو شیانو د هغه پوهېدل وو، چې فربستې
ورباندي نه پوهیدې.

په اسلام کې ډیری داسي دلایل شته، چې
د علم او زده کړې په فضیلت باندې دلات
کوي، خو په دې لیکنه کې یوازې یو خو
مبارکو آیتونو ته د بېلګې په توګه اشاره
کېږي، الله تعالی په څپل سپېڅلي کتاب
کې فرمایي: {بِرَفَعِ اللَّهِ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ
وَالَّذِينَ أَوْتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ
خَبِيرٌ} له تاسې خخه چې کوم کسان ايمان
لرونکي دي او کومو کسانوته، چې علم ورکړ
شوې دي، الله به هغوته لورې درجي ور
په برخه کړي، او تاسې چې خه کوي الله
ورباندي بهه خبردي.

په اسلام کې پوهې ته هشمول او د
نالوستی په ورباندي مبارزه
الله رب العالمين انسانان اشرف المخلوقات پیدا
کړي، خو کله چې انسان له مور خخه پیدا
شي، په هیڅ نه پوهېږي، نو اسلام یې د

عَلَى سَائِرِ الْكَوَافِبِ، وَإِنَّ الْعُلَمَاءَ وَرَبَّةُ الْأَئْمَاءِ
وَإِنَّ الْأَئْمَاءَ لَمْ يُوَرِّثُوا دِينَارًا وَلَا دِرْهَمًا وَإِنَّمَا
وَرَرُّتُوا الْعِلْمَ، فَمَنْ أَحَدَهُ أَحَدٌ بِحَظٍ وَافِرٍ(۵).

رواه أبو داود والترمذی.

په دې حدیث شریف کې د علم د زده کړې
خینې فضیلتونه راغلی دي: له هغه خخه:
هغه خوک، چې د علم د ترلاسه کولو له
پاره په کومه لاره روان شي او یا په خپل
کور کې هم د علم لنون وکړي، چې لاره
ورته آسانه کړي. د هغه له پاره جنت ته
تلل او د علم په لاره کې هغه ته فزیکي
لاره هم شامله ده، چې انسان ورته په پښو
ګرځی، په دې کې اخلاقی لاره هم شامله
ده، چې له علماوو سره ناسته ولاړه او له
کتابونو خخه د علم ترلاسه کول دي او همدا
لامل دي. هغه خوک، چې د شرعی حکم د
موندلوا له پاره کتابونه ګوري او یا له شیخ
او عالم سره کښې، تر خو ورڅخه زده کړه
وکړي نوده په حقیقت کې داسې لاره نیولې
ده، چې دی به په هر حالت کې اجر او
ثواب ګټونکی انسان وي، که خه هم دي
د علم په لهه کې وي او یا ناست وي. په
دې حدیث شریف کې ذکر شوي فضیلتونه
دا دي، چې د علماوو له پاره د آسمان او
حُمَّكِي مخلوقات، حتی په بحر کې کبان
او د حُمَّكِي حیوانات بښنه غواړي. د هغه
له فضیلتونو خخه دا هم دي، چې فربستو

وکړه، آیا پوهبدونکي او نه پوهبدونکي یو
شانته کېدای شي؟ نصیحت خود پوهې
خاوندان مني.

نو دلته یې جو ته کړه، چې پوه او ناپوه
خلک سره برابر نه دي او دا توپیر عادل
ذات رب العالمين بیان کړې دي، نوله دې
خخه به بل فضیلت نور خه وي. همدازنګه
الله تعالی په بل خای کې فرمایلی دي:
(إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِ الْعُلَمَاءِ لَمَّا إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ غَفُورٌ) (۴) حقیقت دادی، چې دالله
له بندگانو خخه یوازې عالمان له هغه نه
وبریپری. بېشکه الله برلاسی او بېښونکی
دي.

په دې مبارک آیت کې هم له الله
جل جلاله خخه د ویرې له پاره معیار، له
هغه خخه ویره او تقوا تاکل شوې.
همدارنګه رسول الله صلی الله عليه وسلم
په یو شمېر احادیشو کې د علم او پوهانو
فضیلتونه ذکر کړې دي، چې له جملې
خخه یې ځینو ته اشاره کوو:

وَعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: سَمِعْتُ
رَسُولَ اللَّهِ يَقُولُ: مَنْ سَلَّكَ طَرِيقًا يَتَتَّغِي فِيهِ
عِلْمًا سَهَّلَ اللَّهُ لَهُ طَرِيقًا إِلَى الْجَنَّةِ، وَإِنَّ
الْمَلَائِكَةَ لَتَضَعُ أَجْنَحَتَهَا لِطَالِبِ الْعِلْمِ رَضَا
بِمَا يَصْنَعُ، وَإِنَّ الْعَالَمَ لَيَسْتَغْفِرُ لَهُ مَنْ فِي
السَّمَاوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ حَتَّى الْحِيتَانُ فِي
الْمَاءِ، وَفَضَلُّ الْعَالَمِ عَلَى الْعَابِدِ كَفَضْلِ الْقَمَرِ

(عن أنس رضي الله عنه مرفوعاً: «من خرج في طلب العلم فهو في سبيل الله حتى يرجع.» [امام الترمذی] دا حدیث په خپل کتاب کې حسن روایت کړی دی. له انس - رضي الله عنه - خخه د احادیث مرفوع روایت دی: «خوک، چې د علم په لته کې ووځي تر هغه پوري چې بېرته راګرځیدلی نه وي، د الله - تعالى په لار کې دی.»)

خوک چې د خپل کور او کلي خخه د شرعی علم په لته کې ووت، نو داد هغه چا په حکم کې دی چې د الله جل جلاله په لار کې د جهاد له پاره وتلى وي، تر دې چې بېرته خپلی کورنۍ ته راوګرځي؛ حکم دی هم د دین په راژوندي کولو، د شیطان په خوارلو او د نفس په ستري کولو کې لکه د مجاهد په خبر دی.

د حدیث له گټو خخه

د علم زده کړه د الله جل جلاله په لار کې جهاد دی.

طالب العلم ته لکه د جګړې په میدان کې د مجاهد په خبر اجر ورکول کېږي؛ حکم هر یو له دوى خخه هغه خه کوي، چې د الله جل جلاله شریعت پرې غښتلی کېږي او هغه خه ورڅخه دفع کوي چې له دین خخه نه وي.

په بل مبارک حدیث کې د دې بیان دی، چې خوک

ته الله تعالی عزت ورکړی، د زدہ کوونکی له پاره خپلې وزړی غوروی، د هغه په علم او عمل راضی وي، بل هغه خه، چې پدې حدیث کې د پوهې او پوهانو په فضیلت دلالت کوي دا دی، چې علماء د انبیا او وارشان دی، حکم چې دوى ته علم او عمل په میراث پاتې دی او دوى ته د الله جل جلاله لوري ته بلنه له پیغمبرانو خخه په میراث پاتې ۵۵، سرپیره پر دې دا یادونه هم شوې ۵۵، چې پوه انسان په ناپوه دومره فضیلت لري لکه سپورمی یې، چې په شپه کې په نورو ستورو لري.

د حدیث په تفسیر کې ویل شوی لکه خرنګه چې سپورمی نور ستوري تر خپلې اغیزې لاندې راولي او رنبا یې ورباندي غالبه ده او ټولې تیاري رنبا کوي، نو پوه انسان هم نورو ته ګټه رسوی، تیاره ژوند یې روښانه کوي او ترخپلې اغیزې لاندې یې راولي او نبى کريم صلی الله عليه وسلم یادونه وکړه، چې انبیاء عليهم السلام له دوى خخه وروسته خلکو ته د دنیا وصیت نه دی کړی او نه یې د درهم او دینار وصیت کړی دا، چې تر ټولو لوی میراث یې علم دی، نو چا چې دا میراث واخیست، ډېره برخه یې واخیسته او دا حقیقی ګټور میراث دی.

په بل مبارک حدیث کې هم راغلي دی

بسی لقون د علم زده کرپی پسی له کور خخه ووت نو هغه ته د هغه د مزل د تگ او راتگ اجر ورکول کیرپی، تر دی چپی خپلی کورنی ته راوگرخی.

رسول الله صلی الله علیه وسلم په دی حدیث مبارک کپی داسپی فرمایلی دی: (خوک چپی د علم په لته کپی وگرخی، د خدای په لاره کپی دی، تر هغه پورپی چپی بپرته راشپی)

دا معلومه شوه، چپی زموده حقیقی اسلام له جهالت او بپی سوادی سره مبارزه کوي او د خپلو اولادونو د بنیوونی او روزنی او د جهل او بپی سوادی له منخه ورلو له پاره کار کوي، حکه چپی مسلمان اسلام ته بلنه کپی ستر رول لري او بپی سوادی د هغه د مسئولیت په وپاندی خنده واقع کیرپی.

علمومه ده چپی صحابه کرامو رضی الله عنهم در رسول الله صلی الله علیه وسلم لا ربیوونی تعقیب کرپی، نو دوی هخه کوله، چپی د لوستلو او لیکلوزده کړه وکرپی او په مختلفو برخو کپی پوهه ترلاسه کرپی، په دین خان پوه کرپی معزز صحابه کرام - دوی د علم او پوهه په لته کپی ول او همدارنگه بپی په شوراګانو کپی د ګډون له پاره لېوالتیا درلوده. الله تعالیی فرمایلی: {فَلَوْلَا نَفَرَ مِنْ كُلِّ فِرْقَةٍ مِّنْهُمْ طَائِفَةٌ لَّيَتَقْفَهُوا فِي الدِّينِ وَلَيُنْذَرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ} (۷) نو ولپی نه وختی د دوی له هرپی ډلپی نه یو

همدارنگه په تولنه کپی د بپی سوادی له منخه ورل، د ناپوهی له منخه ورل دی، پرمختگ، سوکالی او تمدن ته لاره هوارول او په لور پی د حرکت لومړنی عامل دی. له همدی امله موږ ګورو، چپی په عربی او اسلامی هیوادونو کپی د اسلام په چوکات کپی د زده کرپی مسئولین د ځوانانو او لویانو، نارینه او بنخینه و له پاره د سواد زده کرپی مرکزونه پرانیزی، تر خو وتوانیزی، چپی د زده کرپیانو له کاروان سره یو ځای شي او د ژوند چارپی په سمه توګه مخته بوئی.

برخمن شی، چې الله جل جلاله د پوهو
بندگانو له پاره چمتو کړي دي.
په پوهې سره ملتونه پورته کېږي
له پورتیسو مطالبو خخه دا پایله جوته شوه،
چې د علم او پوهې له امله خلک، او تولنې
یو له بل سره توپیر مومي، کومو تولنو، چې
زيار ايستلی هغوي د کمال لورو مرتبو ته
رسیدلي دي او چا چې د علم او زده کړي
لاړه پرېښې ده، په توله معنا د پرمختګ له
کاروان خخه وروسته پاتې شوي دي.

د دې له پاره، چې مطلب لا روښانه شي،
تاریخ په دې ګواهي ورکوي، چې افغانستان
او جاپان هيوداد دواړو په یوه کال کې خپله
خپلواکي ترلاسه کړي ده، خو جاپان د علم
او زده کړي په دګر کې زيار کښلی او
افغانستان د جګرو، خپل منحیو اختلافاتو
او نورو بدختیو له امله وروسته پاتې شو
چې نن ورځ دواړه هيودونه د پرتلې ورنه
دي. د دې معنا دا ده، چې الله رب العالمين
خو عادل ذات دي، خوک چې هڅه وکړي
او زيار وباسي نو هغه ته د هغه د زيار به
اندازه اجر ورکوي البته که مسلمان وي
دنياوي او اخروي اجر لري او برسيره پر دې
که چېرته مور تاریخ ته هېر شو لکه یو
وخت نړۍ تمدن او پرمختګ له مسلمانانو
خخه زده کاوه، خپلې علمي اړتیاوي یې په
اسلامي هيودونو کې پوره کولې، خو کله

تولنگي؟ د دې له پاره، چې دوى په دين
کې ژوره پوهه پیدا کړي او خپل قوم د الله
تعالى له عذاب خخه ووپېروې، کله، چې
دوی ته راوګرځي د دې له پاره چې دوى
ووپېږي.

عمر بن الخطاب رضي الله عنه به د خپل
يواسلامي ورور سره چې هغه به درسول الله
صلی الله عليه وسلم په خنګ کې ناست
و، نو دې به یې هم د زده کړي په موخه
کېناست ترڅوله رسول الله صلی الله
عليه وسلم خخه زده کړه وکړي، داسې زيار
به یې ايسته لکه خنګه به یې چې د روزې
په لته کې ويسته، نو دا زمور دنده ده چې د
لوستلو او ليکلو په زده کړه کې ليوالتيما ولرو او
خپل لوبيان او ماشومان زده کړي ته وهڅوو،
او دا ورو بنایو، چې لوستل انسان ته دا وړتیا
ورکوي چې د ژوند په بیلابیلو برخو کې ترى
کار واخلي.

نو که له یوه اړخه انسان د بشري قوانينو
له نظره زده کړي کولو ته اړ دې، همدارنګه
په الهي قانون کې هم زده کړي ته هڅول
شوی دې، چې د مسلمانانو له پاره په لومړي
سر کې دیني زده کړه او تر خنګه یې د عصري
علومو زده کړه هم اړينه ده، او که مسلمان د
زده کړي له پاره دا تګلاره خپله کړي، نو په
دنيا کې به روښانه او هوسا ژوند ولري او
په آخرت کې به هم له هغه اجرونو خخه

صلی الله علیه وسلم به هم د یوهو خلکو
د رنا وی کاوه، نو د الله تعالی د سپیخلی
وینا او د رسول الله صلی الله علیه وسلم د
نبوی ارشاداتو مطابق پر مور فرض دی چې
زده کړه وکړو ترڅو له یوه اړخه ځان پوه
کړو او له بله پلوه نورو ته د زده کړي زمينه
برابره کړو چې لیک لوست زده کړي او په
دينې فرایضو او قولو د ینی احکامو ځان پوه
کړي.

د لیک لوست زده کړي سره انسانان د نا
پوهی له تیارو خنخه د علم روښانی ته را
وځی هر هغه څوک چې لیک لوست زده
کوي، په حقیقت کې دا خپلو اولادونو با
سواده کولو ته زمينه برابر وي.

با سواده نسل کولی شي له الهی تعليماتو
خنخه په ګټې اخیستنې دخپل هیواد له پاره
د خدمت جوګه وګرځی او د هر اړخیز پر
مختگ له پاره یې متې را ونځاري، او دا
هم خرګنده د چې په هیڅ هیواد کې پر
مختگ په تصادفي توګه نه را منځته کېږي
د هیوادونو پر مختگ یې د وکړو د سواد سره
تړلی دی

په علم او زده کړي سره ملتونه لوريږي،
پوهه دنيوي او اخروي نیکمرغۍ زېږوي،
ولسونه سوکاله کېږي او پرمختګ کوي،
په علم سره حق پر باطل بریالی کېږي او په علم سره مظلوم
په ظالم غالېږي، حکمه علم رندا ده او الله
تعالی د آسمانونو او حمکې رندا ده.

پایله

د اسلام مبارک دین، په عامه تعليماتو کې
د پوهاوی او سواد زده کړي پیغام پروت دی،
له دی امله ګورو چې د قرآن کريم لومړي
آیت چې په رسول الله صلی الله علیه عليه
وسلم نازل شوی دی هغه ته یې پکې
لوستلو ته بلنه ورکړي ده، او رسول الله

نقش قابلیت‌های زنده‌گی در رشد ذهنی شاگردان

نویسنده: معاون سرمهّلّف عبدالرزاق کوهستانی

چکیده

این تحقیق به منظور بررسی تفاوت‌های کاربردی روش‌های سنتی و روش‌های نوین در تهیه و تدوین نصاب قابلیت‌محور انجام شده است که در زمینه تحقق و تطبیق آن باید توجه جدی صورت پذیرد.

اکنون در آموزش و پرورش روش‌هایی ایجاد شده است که تطبیق و به کارگیری آن‌ها در زمان تدریس خیلی مهمن و ضروری پنداشته می‌شود و دیگر جایی برای روش‌های سنتی وجود ندارد که فraigیر صرف موجود انفعالی باشد و معلم به عنوان انتقال‌دهنده اطلاعات، مسئولیت اصلی آموزش را بر عهده داشته باشد.

امروزه، جامعه‌ما بیش از هر زمان دیگر به افراد هوشمند و خلاق نیاز دارد. در جهان که زنده‌گی می‌کنیم، هر قدر پیچیده‌تر می‌شود، نیاز به شناسایی و پرورش ذهن‌های خلاق و آفریننده نیز بیش‌تر و شدیدتر می‌گردد.

کلمه‌های کلیدی: قابلیت، حل مسائله، تفکر نقادانه، ابتکار، مفاهeme

مقدمه

کنند.

با گذراندن درس‌هایی که به جز پاس کردن و فراموشی آن بعد از امتحان به دلیل وجود نداشتن نیاز کاربردی آن و بی‌توجهی به یکی از مهم‌ترین ابعاد آموزش فرهنگی فرستی برای یادگیری فرزندان این مزد و يوم در این خصوص باقی نمی‌ماند و استرس‌های زنده‌گی می‌تواند بنياد خانواده و اجتماع را به شدت تحت تأثیر قرار دهد.

در این راستا نوجوانان و جوانانی که شیوه‌های صحیح رفتار هیجانی و قابلیت‌های لازم را برای تطبیق خود با خانواده و جامعه نیاموخته باشند و ظرفیت‌های روان‌شناختی آن‌ها ارتقا نیافرته باشد با آسیب‌های جدی و متعددی روبه‌رو خواهد شد که عواقب آن هم دامن‌گیر خودشان می‌شود و هم دیگران و در صورتی که رفتارهای ضد اجتماعی در آن‌ها شکل گیرد و از خود واکنش‌های منفی بروز دهدن یا هم توان مدیریت این واکنش‌های منفی را نداشته باشند سبب کرج روی‌ها و ناهنجاری‌هایی در اجتماع خواهد شد.

قابلیت‌های زنده‌گی، یعنی ایجاد روابط مناسب و مؤثر، انجام مسؤولیت‌های اجتماعی، تصمیم‌گیری صحیح، حل تعارضات و کشمکش‌ها بدون توصل به اعمالی که به خود یا دیگران صدمه می‌زنند، توانایی انجام رفتارهای سازگارانه و مثبت به گونه‌یی که فرد بتواند با معضلات و مشکلات زنده‌گی روزمره خود کنار

کارشناسان بر تأثیر مثبت قابلیت‌های زنده‌گی در استفاده از ظرفیت‌ها و توانمندی‌های هوشی و شناختی، پیش‌گیری از رفتارهای خشونت‌آمیز، افزایش خوداتکایی و اعتماد به نفس تأکید کرده‌اند و معتقدند، یادگیری موفقیت‌آمیز قابلیت‌های زنده‌گی، احساس یادگیرنده‌گی را در مورد خود و دیگران تحت تأثیر قرار می‌دهد و علاوه بر آن کسب این قابلیت‌ها، نگرش دیگران را در مورد فرد، عوض می‌کند؛ به همین دلیل قابلیت‌های یادشده هم شخص را تغییر می‌دهد و هم محیط را و در نهایت باعث ارتقای موفقیت‌آمیز یادگیرنده‌گان می‌شود.

این قابلیت‌ها باید از دوران پیش از مکتب، به صورت مداوم آموزش داده شود؛ اما متأسفانه هم به دلیل ناآگاهی والدین از اصول فرزندپروری و هم اهمیت ندادن به این جنبه بسیار مهم، این قابلیت‌ها از کودکی در وجود کودکان نهادینه نمی‌شود و امکان یادگیری آسان آنها از سنین پیش از مکتب در کودکی از بین می‌رود.

بنابراین، اگر در زمان کودکی برای آموزش قابلیت‌های زنده‌گی انرژی گذاشته نشد باید هنگام نوجوانی برای آموزش این قابلیت‌ها و افزایش ظرفیت روان‌شناختی نوجوانان تلاش

باید و توانایی‌هایی است که باعث ارتقای چالش‌های آینده دارید؛ اما برای آموختن بهداشت روانی افراد جامعه و رفتارهای سلامت زندگی مانند یک بازی هوشمند است که در سطح جامعه می‌شوند.

به همین دلیل، امروزه نصاب قابلیت محور از مهم‌ترین مسایل در قلمرو آموزش و پرورش به شمار می‌رود. در چنین عصری، باید نقش قابلیت‌های زندگی را بیش از هر زمان دیگری مهم و ارزش‌دار دانست و با تطبیق درست آن‌ها، راه را برای نوآوری و ارائه طرح‌های مناسب در شیوه‌های تدریس هموار کرد.

قابلیت چیست؟

زینب، (۱۴۰۰)

ریشه و تعریف قابلیت

قابلیت به معنای «شایسته‌گی، برازنده‌گی و استعداد» است. قابلیت ویژه‌گی‌های اساسی یک فرد را نشان می‌دهد که منجر به اثربخشی عمل کرد برتر وی در یک شغل می‌شود. قابلیت یک ویژه‌گی فردی است که می‌تواند اندازه‌گیری شود و می‌تواند بین کارکنان برتر و معمولی تمایز ایجاد کند. قابلیت می‌تواند به عنوان مجموعه‌یی از الگوهای رفتاری توصیف شود و وضعیتی را به وجود آورد تا وظایف با نتایج مطلوب و دلخواه اجرا شوند. قابلیت‌ها، ترکیبی قابل مشاهده از دانش، مهارت‌ها و توانایی‌هایی است که به عمل کرد فردی کمک می‌کند. به طور کل می‌توان گفت: قابلیت شامل چند بعد است: رفتارها، انگیزه‌ها و دانش‌ها.

چطور برای زمان خود برنامه بریزیم؟ تا بتوانیم به همه کارهای روزمره برسیم چطور با خانواده خود ارتباط برقرار کنیم؟ تا رابطه امن و لذت‌بخش بسازیم چگونه بین احساسات متضاد خود تعادل برقرار کنیم؟ چطور می‌توانیم خودمان را با بت اشتباهات مان بیخشیم و برای جبران آن‌ها قدمی به بیش برداریم؟ پاسخ دادن به این پرسش‌ها بدون آشنایی با قابلیت‌های زندگی ممکن نیست؛ در حالی که هیچ‌کس با این توانایی‌ها متولد نمی‌شود. واقعیت این است که چگونه زندگی کردن موضوعی یادگرفتنی است و همه ما می‌توانیم آن را با مطالعه کتب مهارت‌های زندگی یاد بگیریم؛ البته هر قدر تجربیات غنی‌تری در دوران کودکی داشته باشید، پایه‌یی قوی‌تر برای مدیریت

قابلیت، شاگردان متوسط و شاگردان برتر را باشد. قابلیت، توانایی ارائه پاسخ موفقانه به تقاضاهای متتنوع و پیچیده در اجرای یک کار است.

قابلیت، ترکیبی از دانش و مهارت است. قابلیت، بیان ویژه‌گی‌های یک شاگرد و آماده‌گی وی در اجرای درست کارها به صورت مستقلانه است. (برآبادی، حامد، ۱۳۹۹)

سطوح قابلیت‌ها

بسیاری از متخصصان سطوح قابلیت‌ها را به چهار سطح تفکیک کرده‌اند:

- قابلیت عملی:** توانایی برای انجام مجموعه‌یی از وظایف؛
- قابلیت بنیادی:** درک این‌که چگونه و چرا وظایف انجام می‌شوند؛
- قابلیت واکنشی:** توانایی ادغام فعالیت‌ها با درک فعالیت به گونه‌یی که یادگیری صورت گیرد و تغییرات در زمان لازم انجام پذیرد.

قابلیت کاربردی: توانایی انجام مجموعه‌یی از وظایف همراه با درک و واکنش لازم. (ساجدی، سهیلا، ۱۳۸۶)

قابلیت‌های ۹ گانه زنده‌گی

۱- سواد

سواد به حیث یک قابلیت زنده‌گی، فراتر از سواد اساسی بوده و شامل حساب، سواد ساینسی، سواد رسانه‌یی و سواد مالی

از هم متمایز و سطح شایسته‌گی هر فرد را مشخص می‌کند.

قابلیت‌های زنده‌گی توانایی‌هایی هستند که با تمرین مداوم پرورش می‌یابند و شخص را برای روبه‌رو شدن با مسائل روزانه زنده‌گی، افزایش توانایی‌های روانی، اجتماعی و صحبت آماده می‌کنند. سازمان جهانی صحت قابلیت‌های زنده‌گی را چنین تعریف نموده است: «توانایی انجام رفتار سازگارانه و مثبت به گونه‌یی که فرد بتواند با مشکلات و ضروریات زنده‌گی روزمره خود کنار بیاید.» در تعریف دیگر: «می‌توان قابلیت‌های زنده‌گی را مجموعه‌یی از مهارت‌ها و شایسته‌گی‌های فردی و گروهی دانست که افراد برای زیستن در عصر جدید به آن نیازمند می‌باشند.»

قابلیت‌های برتر که شامل این موارد است: کارایی، بهره‌وری، مفهوم‌سازی، اعتماد به نفس، استفاده از قدرت اجتماعی و واقع‌بینی ادراکی، تفکر منطقی، خودارزیابی دقیق، مثبت‌اندیشی، خودکنترولی، مقاوم و انطباق‌پذیر و دارای دانش تخصصی.

قابلیت، توانایی درست انجام دادن یک کار است.

قابلیت، مجموعه‌یی از توانایی‌ها، تعهدات و مهارت‌های عملی است که یک فرد قادر به اجرای عملی آن به صورت مؤثر در کار

- خودمان را بشناسیم؛
 - در هر لحظه بتوانیم افکار و احساسات خود را ارزیابی کنیم؛
 - بدانیم چی چیزهایی را - مستقل از خواسته‌ها و فشارها و انتظارات بیرونی- دوست داریم یا نداریم؛
 - نقاط قوت و ضعف خود را بشناسیم.
- خودآگاهی به ما کمک می‌کند هویت مستقل‌مان را در جمع گم نکنیم و تعامل بهتری با جهان اطراف خود برقرار کنیم. با افزایش خودآگاهی بهتر خواهد داشت که «کی هستید و چی می‌خواهید؟» و «رفتارها و رویدادها چه تأثیری بر شما می‌گذارند؟» خودآگاهی یعنی تلاش برای کسب آگاهی از خصوصیات خود به حیث یک انسان و جایگاه خود در نظام هستی؛ شناخت از پیشینه و زمینه خانواده‌گی، زبانی، اجتماعی و دینی خود و تأثیرات آن‌ها بر شکل‌گیری هویت و شخصیت خود؛ آگاهی و پایبندی به مسئولیت‌های خود در برابر خداوند جل جلاله، خانواده، معلمان، همسفان، جامعه، کشور، جامعه بشری و محیط زیست و رشد فردی خود؛ داشتن روحیه امیدواری، مثبت‌اندیشی، هدفمندی و توانایی مقاومت روحی در برابر مصایب و مشکلات زنده‌گی؛ تهیه فهرست فعالیتها با اولویت‌بندی، تهیه تقسیم‌آورات کاری، تمرکز بر توانایی خواندن و درک و فهم متنهای مختلف به شمول اخبار، کتب مذهبی، داستانی و علمی ساده (به شمول گراف‌ها و جدول‌ها) و توانایی نوشتن مفکره‌ها، پیام‌ها و درخواستها برای رفع مشکلات زنده‌گی؛ همچنان توانایی استفاده از مفاهیم ریاضی برای انجام محاسبات و تحلیل‌های ساده احصایی‌وی در موقعیت‌های مختلف و توانایی تفکر ساینسی و استفاده از ساینس برای تصمیم‌گیری‌های شخصی و مشارکت در فعالیت‌های اقتصادی، اجتماعی و مدنی. روی‌هم‌رفته توانایی درک و ارزیابی نقادانه محتواهای رسانه‌ها، استفاده هوشمندانه از اطلاعات و محصولات رسانه‌ها، درک آجندای و جهان‌بینی خاص رسانه‌ها و فعالیت مسئولانه در رسانه‌های جمعی و استفاده مؤثر از دانش و مهارت‌های مدیریت مالی (برنامه‌ریزی مالی) برای تصمیم‌گیری‌های مالی در زنده‌گی.
- ## ۲- مدیریت خودی
- خودآگاهی یا مدیریت خودی به معنای توانایی فرد در شناخت خود و نیز شناسایی خواسته‌ها، نیازها، احساسات، ضعف و قدرت است. در این مهارت فرد می‌آموزد که چه شرایط یا موقعیت‌هایی برای او عذاب‌آور است. خودآگاهی به این معنا که:

بگذارید با مثالی ساده این موضوع را برای شما واضح کنیم. فرض کنید که یکی از دوستان شما زنگ می‌زند و به شما پیشنهاد یک سرمایه‌گذاری را می‌دهد. شما در چنین شرایطی احتمالاً ساعتها فکر می‌کنید. فرصت‌ها و چالش‌های آن را می‌سنجدید و سپس تصمیم نهایی را خواهید گرفت.

یکی از مهم‌ترین چالش‌های زنده‌گی ما، تصمیم‌گیری در موقع حساس و مهم زنده‌گی است. تصمیمات ما می‌توانند مسیر زنده‌گی ما را به کلی تغییر دهند و ما را به سمت خوش‌بختی یا شکست سوق دهند؛ اما چیزی که بیش از همه در زمان تصمیم‌گیری‌ها به کار ماند، قدرت تفکر و تعقل ماست.

اولین ویژه‌گی تفکر نقادانه این است که به شما کمک می‌کند تا یک موضوع را از چند منظر بررسی کنید. این یعنی هر حرف یا پیشنهادی را بدون فکر کردن نمی‌پذیرید. این ویژه‌گی باعث خواهد شد که ضریب اشتباهات شما کاهش پیدا کند. (شقاقی، فرهاد، ۱۳۸۹)

۴- ابتکار و نوآوری

توانایی ابتکار و نوآوری، طرح مفکردهای جدید، پیشنهاد راه حل‌های جایگزین برای یک مسئله، تحلیل و انتخاب بهترین راه حل و تبدیل مفکردها از فکر به واقعیت در چارچوب ارزش‌های اخلاقی می‌باشد.

فعالیت‌های دارای اولویت، تعهد به انجام کار به موقع و استفاده زیاد از کمترین وقت به طور هوشمندانه. (نجفی، محمود، ۱۳۹۲)

۳- تفکر نقادانه

تفکر نقادانه، یعنی توانایی تصمیم‌گیری و حل مشکلات بر مبنای استدلال و شواهد منطقی و کنار گذاشتن احساسات در تصمیم‌گیری‌ها.

ما با مهارت تفکر نقادانه به دنیا نمی‌آییم؛ بلکه مهارتی است که می‌توانیم آن را یاد بگیریم. کودکان با قدرت اندیشه انتقادی به دنیا نمی‌آیند و این قابلیت را به طور طبیعی نیز معاورای اندازه‌یی که برای زنده ماندن نیاز دارند، کسب نمی‌کنند. بسیاری از انسان‌ها هیچ‌گاه آن را یاد نمی‌گیرند؛ همچنین این روش به ساده‌گی توسط والدین و معلمان معمولی قابل آموزش به شاگردان نیست؛ بلکه به مردمیان ویژه‌یی برای آموزش مهارت‌های اندیشه انتقادی نیاز دارد.

حتمًاً شما هم این عبارت راشنیده‌اید که «اول فکر کن؛ بعد تصمیم بگیر» اگر بخواهیم به صورت خلاصه بگوییم، تفکر نقادانه دقیقاً همین کار را انجام می‌دهد. در واقع شما با یادگیری این مهارت به محض شنیدن هر چیزی، ابتدا آن را روی ترازوی مغز خود سبک‌سنگین می‌کنید و سپس تصمیمی خواهید گرفت که به نفع شماست.

مفهومه (برقراری ارتباط مؤثر) عبارت از توانایی به دست آوردن معلومات از منابع مختلف از طریق گوش دادن و خواندن و توانایی تبادله اطلاعات، تجارت، نظریات و دانش در اشکال مختلف (شفاهی و نوشتاری) در محیط‌های مختلف رسمی و غیر رسمی (خانواده، مکتب، محل کار و غیره) می‌باشد.

گوش دادن با تمرکز کامل به آن‌چه گفته می‌شود، عدم اخلال یا بروز حرکات دل‌سرد کننده گوینده و تعمق و تفکر در باره آن‌چه شنیده است، برای درک و فهم عمیق آن. همچنین، بیان نظریات خود به طور محترمانه، واضح و در وقت مناسب، مراجعات نوبت و عدم اخلال در صحبت دیگران، تقویت اعتماد به نفس برای سخن‌گفتن و سخنرانی، استفاده از ابزارهای مناسب ارائه و استفاده مؤثر از زبان. یا این‌که توانایی درک نظریات مختلف، قوتها و نواقص آن‌ها و یافتن زمینه‌های مشترک.

(نجفی، محمود، ۱۳۹۲)

۷- همکاری

همکاری، توانایی یادگیری و کار با دیگران برای دست‌یابی به اهداف مشترک است که شامل اشتراک فعال در کارهای گروهی، تعیین قواعد و طرز العمل کار گروهی و پیروی از آن‌ها، شریک‌سازی معلومات و منابع، رهبری فعالیتهای گروهی، حل منازعه و ارزیابی فعالیتهای گروهی است.

یعنی توانایی ایجاد مفکردهای ابتکاری یا پیشنهاد راههای حل جایگزین برای مسایل. یا این‌که توانایی به کار بردن مفکردها در عمل در چارچوب ارزشهای اخلاقی. (میرزایی، زینب، ۱۴۰۰)

۵- حل مسئله

عبارت است از تعریف دقیق مشکلی که فرد با آن روبرو است؛ یعنی شناسایی و بررسی راه حل‌های موجود و برگزیدن و اجرای راه حل مناسب و ارزیابی فرایند حل مسئله؛ آن‌هم طوری که با انتخاب راه حل‌های با بیشترین منفعت و کمترین ضرر مادی و معنوی از راههای غیر سالم برای حل مشکلات خویش استفاده نکند و بر مشکلات نیفزاید. مسایل بسیاری در زنده‌گی ما وجود دارند که یا روش حل آن‌ها را نمی‌دانیم یا آن‌ها را اساساً نمی‌بینیم و جدی نمی‌گیریم.

همین مسایل که حل نمی‌شوند یا از آن‌ها اجتناب می‌کنیم و می‌کوشیم با آن‌ها مواجه نشویم، می‌توانند منشای مشکل، تنش، اضطراب و کاهش کیفیت زنده‌گی باشند.

حل مسئله، توانایی حل مسایل واقعی زنده‌گی است. این پروسه شامل شناسایی و تعریف مسئله، جمع‌آوری و تحلیل و تجزیه اطلاعات در مورد آن مسئله، ایجاد راههای حل و شناسایی بهترین آن و اعمال و ارزیابی نتایج می‌باشد. (میرزایی، زینب، ۱۴۰۰)

۶- مفاهeme

یادگیری می‌داند؛ عادت دارد که در باره شیوه‌های یادگیری خود فکر کند و برای بهبود ظرفیت یادگیری خود در طول زنده‌گی بکوشد.

شاگرد به روش‌های مطالعه و یادگیری مؤثر مانند یادگیری فعال، یادداشت‌برداری، خلاصه کردن و غیره تسلط دارد و می‌تواند تحقیقات ساده را انجام داده و گزارش آن را بنویسد.

شاگرد نسبت به یادگیری خود احساس مسئولیت کرده و می‌تواند پروسه یادگیری خود را به صورت مستقلانه رهبری کند و از فرصت‌ها و منابع مختلف مانند: معلمان، والدین، کتابها، اینترنت و غیره برای تسهیل پروسه یادگیری استفاده کند.

۹- تکنولوژی معلوماتی و ارتباطی

عبارت است از توانایی استفاده مؤثر از تکنولوژی معلوماتی و ارتباطی (به شمول کمپیوتر، موبایل و اینترنت) برای کاوش و جمع‌آوری معلومات، برقراری ارتباط مؤثر با دیگران و شریک‌سازی مفکرها با درنظرداشت اصول اخلاقی و خطرات آن. توانایی شناخت عناصر نرم‌افزاری و ساخت افزاری ابزارهای ICT و استفاده از آن‌ها و رفع مشکلات روزمره. جستجو و دانلود اطلاعات و منابع در اینترنت، ذخیره و سازماندهی آن‌ها در کمپیوتر، ارزیابی صحت و وثوق آن‌ها و استفاده مؤثر از ICT برای بهبود پروسه یادگیری.

توانایی طرح و تعریف اصول و قواعد برای کار گروهی و شریک کردن معلومات و منابع (منابع انسانی و مادی مانند: کتاب‌ها، لوازم ورزشی و غیره) برای به دست آوردن اهداف مشترک و کمک به یکدیگر.

توانایی تأثیر گذاری بر دیگران و هدایت فعالیت‌های جمعی.

توانایی پیش‌گیری از منازعات و حل آن‌ها به صورت مسالمت‌آمیز.

توانایی ارزیابی پرسه و نتایج وظایف هم‌کاری و اخذ تدابیر برای بهبود آن‌ها.

۸- یادگیری «چگونگی آموختن»

یعنی علاقه‌مندی به یادگیری و رشد فکری؛ توانایی کسب مؤثر دانش و مهارت‌ها و استفاده از آن‌ها در موقعیت‌های مختلف مانند: خانه، مكتب و محیط‌های کاری و جامعه؛ توانایی استفاده مؤثر از روش‌های مطالعه و کاوش و به کارگیری مهارت‌ها و دانش خود در عرصه‌های مختلف زنده‌گی. با داشتن این قابلیت شاگرد به یادگیری و رشد فکری علاقمند می‌شود و باور دارد که می‌تواند بیاموزد و ظرفیت یادگیری خود را بالا ببرد؛ از انتقاد و بازخورد (فیدبک) استقبال می‌کند؛ تأثیرات عادت‌های ذهنی سالم را بر یادگیری می‌داند و علاقه‌مندیش به مطالعه بیش‌تر می‌شود.

شاگرد از سبک یا شیوه‌های یادگیری خود آگاه است؛ نقاط قوت و ضعف خود را در

توانایی استفاده مؤثر از تکنولوژی معلوماتی و ارتباطی برای تبادل معلومات و مفکرهای همکاری با دیگران، دانستن و رعایت اصول اخلاقی و اجتماعی استفاده از ICT مانند: حریم خصوصی افراد، حق مالکیت معنوی، روش‌های پیش‌گیری از سوءاستفاده و زورگویی در فضای مجازی و روش‌های حفظ اطلاعات شخصی در فضای مجازی.

نتیجه‌گیری

این دقیقاً با زنده‌گی ما انسان‌ها خیلی سازگاری دارد تا با تلاش و پای مردی با خود واقعی‌مان معرفی شویم و پوتانسیل واقعی‌مان را بیابیم، آن‌گاه هر کدام پادشاه قلمرو خویش خواهیم بود.

هنر اصلی مسیر موفقیت حفظ نمودن انگیزه، تلاش و اصالت‌تان می‌باشد. زمانی که این‌ها را به درستی پشت سر گذاشتید، به موفقیت می‌رسید.

اگر حالا در تاریکی شب قرار دارید، مطمین در همه موجود است؛ ولی طرز استفاده

منابع

- ۱- میرزایی، زینب، کتاب مهارت‌های زنده‌گی، سال ۱۴۰۰، انتشارات: امید سخن.
- ۲- لازاروس، آریولد، مترجم: حسینی، شمس‌الدین و آرام‌نیا، الهام، کتاب مهارت‌های زنده‌گی، سال ۱۳۸۸، انتشارات: نسل نوآندیش.
- ۳- برآبادی، حامد، کتاب آشنایی با مهارت‌های زنده‌گی، سال ۱۳۹۹، انتشارات: نسل یاسان.
- ۴- شقاقی، فرهاد، مقاله تأثیر آموزش تفکر نقادانه بر بهزیستی روان‌شناسی نوجوانان، سال ۱۳۸۹، انتشارات: تحقیقات روان‌شناسی.

په اسلام کي دواکمني بنستونه

سرمؤلف دكتور عنایت الله عادل

لومړۍ برخه

الحمد لله حمد الشاكرين، والصلوة والسلام على نبينا محمد المبعوث رحمة للعالمين، وعلى آله وصحبه أجمعين.

فتح کري وو، دا واقعاً چې د دوى له پاره یو دروند بارو، خو په عین وخت کي یې په سیاسي او اداري برخو کي د دوى له پاره د پوهې او تجربې ترلاسه کولو دروازې هم پرانیستلي.

سیاسي دندې په رنستیا چې لوري، مهمې، د شنه جذایت درلودونکي او خوندوري دندې دې، صالح او نېک مسلمانان د دې له پاره منصب او مقام غواړي چې له یوې خوا یې د دین او مسلمانانو د خدمت او حمایت وسیله وګرځوي او له بلې خوا یې له هفو مفسدینو او فاسدینو وساتې چې که په لاس ورشي د خپلو ځاني مصالحو د تحقق له پاره یې کاروي. اما د غرض او مرض خاوندان د دې له پاره واک، مقام او منصب ته د رسپدو هڅي کوي چې همدا شتمني، شهرت، جاه او جلال ته د رسپدو آسانه لار ګنې...

ویلى شو چې اسلامي تاریخ په خپله سینه کي د واکمنو سیاسي نظامونو په خلاف د قیامونو، بغاوتونو، کودتاګانو او انقلابونو اوږد

دواک او واکمني مسأله د تولو امتنونو او ولسونو په ژوند کي له مهمو مسائلو شمېرل کېږي، په ځانګړې توګه زمور په دې زمانه کي چې د حکومت د تصرفاتو ملن پراخه شوې، او پر همدي د حکومت تر واک او تصرف لاندې ساحه د حکومت د صلاح، فساد، وړتیا، نا اهلی، بنسي او بدې حکومتولی اغیزې په مستقيمه توګه پربوځي. په دې کې شک نه شته چې بشريت په پېړيو پېړيو د سیاسي نظام او عامو چارو د ادارې په برخه کي هیران دریان و، او په دې ډګر کي د انسانانو ناکامي تجربې له بریالیو ډېړې دې.

د اسلام لمر چې په عربي جزيره کي خرك وواهه، د دولت او واکمني د نظام د قیام او جوړښت په اړه د هغې زمانې د خلکو پوهه او تجربه په نشت حساب وه، د نبی صلی الله عليه وسلم له هجرت کمه موده وروسته اصحابو رضي الله عنهم ته د یو شمېر هغو سيمو او ولاياتو د ادارې دنده ور دې غارې شوه چې د حکمکې په مختلفو برخو کې یې

چې خینې د حمکې په یوه ډېرہ محدوده او تنګه ساحه کې د اسلامي امارت د قیام له پاره کار کوي، دا ټول د دې دلیل دي چې خلک روبنانه سیاسی پوهی او تجربې ته زبسته زیاته اړتیا لري، خو په خپلو کې د جګرو بسکارنه شي او خپل هېوادونه او اړښتونه په خپلو لاسونو ونه نړوي.

هیله لرم وتوانېږم مغلق سیاسی مفاهیم توضیح او تشریح کړ، خو په ننتی زمانه کې د دولت د طبیعت، بنې او دندو په اړه د خلکو له چهل او ناپوهی راتوکېدلی اجتماعی کېکچ ورک او یا کم شي او د زمانې له غوبنستو سره د برابر سیاسی نظام په اړه د نظر یووالی رامنځته شي.

له الله تعالی سوال کوم چې زما دا عمل برکتی کړي، د لوستونکو له پاره یې ګټور او زما له پاره یې د آخرت توبه کړي.

غواړم د خبرو په پیل کې هغه بنسټیز مفاهیم یا سر تکی یاد کړم چې فکر کوم ورباندې پوهېدل د دې کتاب په اساسی موضوع د پوهېدا له پاره اړین دي، دا یو پخوانی اسلوب دی چې مسلمانو علماءو په خپلو تأییفاتو کې کارولی دي، څکه سر تکی یا مدخل عام موضوعات یادوی چې ورباندې پوهېدل د ورنه وروسته راتلونکو مسائلو فهم آسانوی او لار ورته هواروی. دا سر تکی یا بنسټیز موضوعات او مفاهیم دا دي:

۱- شریعت تر ټولو غوره دي:

تر ټولو مخکې دا یوه عقیدتي قضیه ده، هېڅ مسلمان ته جواز نه شته دا ومنی او یا یې دا باور او تصور وي چې د بندګانو او هېوادونو؛ عباد او بلاد له پاره د انسانانو

نوملې ساتلى دی، ډېر څله داسي شوي چې یو حکومت په یوه سیمه کې د یوه انقلاب یا احتجاج او تمد مخه نېولې ده، خود همدي اسلامي دولت په بله برخه کې بل انقلاب یا بغایت سراوچت کړي دي، د دې عوامل ډېر دي، چې ممکن مهم سبب يې دا وي چې حکومتونو د عامو چارو د ادارې په برخه کې دا سی یو نظام نه دی رامنځته کړي چې د خلکو او پرګنو پر حقوقو، کرامت او عزت له تېري پرته د هېواد امن او ثبات ټینګ کړي، بل عامل یې دا بلی شو چې د اسلامي حکومتونو د حاکمیت لمن د فتوحاتو له برکتله پراخېده او په سره واکمن په طبیعی توګه د نویو پرګنو د ادارې او ورسه تعامل له ستونزې سره مخ کېدل او دې د داسي سیاسی تجربې او پوهې غوبنسته کوله چې دوی نه درلوده.

په وروسټيو کلونو کې د یو شمېر عربی هېوادونو سیاسی وضعیت بدلون وموند، ځینې نظامونه ونېبدل او نوی نظامونه رامنځته شول، ورسه د اکثریت ځوانانو او مشرانو تر منځ د دولت د بنې اړوند ګرم بحثونه او جنجالونه راپورته شول، دا خبرې نن هم بشې ګرمې دي، د ټولنېزو رسنیو له لارې چې خه خپرېري هغه دا په ډاګه کوي چې زیاتره خلک د واکمنی اصول، بنسټونه، وسایل، شکلونه او بنې نه پېژني، په دې اړه یې معلومات ډېر کم او سطحې دي؛ وهو لیدل چې په ځینو سیمو کې داسي کسان هم رامخې ته شول چې د خو زرو افراد د بیعت په پایله کې یې څان ته د مسلمانانو د خلیفه نوم او لقب ورکر، دا مو هم ولیدل

په رب قسم چې تر هغه یې ايمان نه دی راپوړی چې تا په خپلمنځیو شخو کې حکم ونه ګرځوی، بیا ستا د پربکړې په اړه په خپلرو زپونو کې تنګوالی ونه مومني او په بشپړه توګه تسليم نه شي].

د الله سبحانه وتعالی دا مبارک قول: ﴿وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةً إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَن يَكُونُ لَهُمُ الْخَيْرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا مُبِينًا﴾. (الأحزاب: ۳۶) ترجمه: [- او هېڅ مؤمن او مؤمنې ته نه بساي چې کله الله او د ده رسول د کوم کار پربکړه وکړي (بیا دې) دوی ته په خپل کار کې خه اختيار وي، او خواک چې له الله او د هغه له رسول سرغراوی وکړي یقینا چې په خرګند لا رورکتوب سره لار ورکې شو].

بل دا مبارک آیت چې فرمایي: ﴿وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ﴾. (المائدة: ۴۳) ترجمه: [او چا چې په ما انزل الله حکم ونکړ نو همدا دوی ظاہران دې]. الله تعالی بل ځای فرمایيلي: ﴿وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ﴾. (المائدة: ۴۵) ترجمه: [او چا چې په ما انزل الله حکم ونکړ، همدا دوی ظالمان دې]. او دا مبارک آیت چې فرمایي: ﴿وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ﴾. (المائدة: ۴۷) ترجمه: [او خوک چې په ما انزل الله حکم ونه کړي، همدا دوی فاسقان دې].

په دې اړه راغلي سپېخلي احاديث هم زيات او تولو ته معلوم او معروف دي. د الله تعالی د حکم منل، نفاذ او تطبيق د

په لاس جوړ شوي قوانين او انتظامات له شرعی احکامو غوره او زیات ګټور دي، بلکې مسلمان مکلف دي په دې پوخ باور او ايمان ولري چې شريعت د هرې زمانې او هرې سیمې له پاره تر تولو غوره او وړ قانون او نظام دي، دا هغه اصل او قاعده ده چې د امت تبول علماء ورباندي یوه خوله دي.

الله تعالی خپل نې محمد صلی الله عليه وسلم خاتم النبیین (دنیانو علیهم السلام خاتم او د دې لېږي وروستی او پای ته رسونکي ګرځولی) او د خاتم النبیین صلی الله عليه وسلم شريعت یې د شريعتونو خاتم، پای ته رسونکي او بشپړونکي شريعت ګرځولي، ځکه دا شريعت د داسي ځانګړتیا او درلودونکي دې چې هر وخت او هر ځای د خلکو حالاتو او مقتضياتو ته پوره خواب ویلى شي، که داسي نه وۍ او دا شريعت په توله زمانه کې د تولو خلکو او تولو سیمو له پاره تر تولو غوره نظام نه وي، نو الله تعالی به د رسالت او رسولانو عليهم السلام د راپېلوا او کتابونو راستولو لېږي نه بندوله.

که وغواړو هغه دلایل تر نظر تېر کړو چې لازموي مسلمان باید د ژوند په تولو امورو او چارو کې شريعت ته مراجعه وکړي، ویلى شو چې د دې دول دلایلو شمېر بشه زيات دې چې خینې یې دا دي:

الله تعالی چې فرمایي: ﴿فَلَا وَرَبَّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فَيِمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُو فِي أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا﴾. (النساء: ۶۵) ترجمه: [نو نه؛ ستا

شوی چې حکومتونه په کفراو زندقت تورن
شی...

زمآ په اند اساسی ستونزه په دې کې ده چې
د شریعت کلمه کومه معنی او مفهوم افاده
کوي، زیات شمپر مسلمانان د شریعت معنی
او مفهوم تر قانوني اړخ، بلکې تر حدودو او
عقوباتو پورې محدودوي، چې دا د شریعت
یو نیمگړی او ناقص تعريف دنی!

د شریعت معنی او مفهوم

شریعت یعنی ټول او مکمل دین، د دې
دلیل د الله تعالی دا مبارک قول دی چې
فرمایي: «ثُمَّ جَعَلْنَاكَ عَلَى شَرِيعَةٍ مِّنَ الْأَمْرِ
فَاتَّبِعْهَا وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ».
(الجاثیة: ۱۸:) ترجمه: [بیا مو ته د دغه کار
(دین) په یو پې تګلاري (مامور) وګرځولي،
نو متابعت یې وکړه او د هغو د هوسنو
متابعت مه کوه چې نه پوهېږي]. طبری
وايي: د شریعت مطلب طریقه او سنت
دی، یعنی زمور پر هغه طریقه، لار او سنت
چې له تا مخکینی رسولان عليهم السلام
مو پرې مأمور کړي، نو ته یې متابعت
وکړه، د دغه شریعت پېروي وکړه چې تا
ته مو درکړي دی. قتاده وايي: شریعت
یعنی فرائض، حدود، امر، نهی چې ته
یې په متابعت او پېروي مکلفې. ابن
زید ویلي: شریعت یعنی دین، الله تعالی
فرمایي: «شَرَعَ لَكُمْ مِّنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ
نُوحًا وَالَّذِي أُوحِيَنَا إِلَيْكَ» (الشوری: ۱۳:).
ترجمه: [تاسو ته یې د دین هغه طریقه
تاکلې چې نوح ته یې د هغې سپارښته
کړي وه او هغه چې تا ته مو وحې کړي].
(انظر تفسیر الطبری: ۲۱/۸۵). مفهوم یې دا

عقیدی هغه وجوبی برخه ده چې هېڅ ده
اګر مګر، تنازل او وسط حل ته په کې
حای نه شته، مسلمان به په دې پوره او
غوغ ایمان لري چې د الله تعالی حکم باید
نافذ، حاکم او ټول یې په وړاندې تسليم
او تابع وي، خود شریعت د هغو احکامو
تطبیق او پلې کول چې مسلمان: حاکم
وی یا محکوم، عقیده ورباندې لري، دا بیا
حانګړې احکام لري چې ځینو ته به یې
وروسته اشاره وکړو. پام مو وي که خوک
دا ګومان او باور ولري چې شریعت په هر
حای او هر وخت کې د تطبیق او حاکمیت
صلاحیت او وړتیا نه لري، نو دا دوبل باور او
تصور د ټولو معتمدو علماءو په نظر انسان د
اسلام له دایري باسي، والعياذ بالله.

۲ - شریعت به خوک پلې کوي؟

د دې مسأله په اړه له یوې خوا خپله د
مسلمانانو د مختلفو ډلو او فکري خوځښتونو
تر منځ او له بلې خوا د اسلامپالو او سېکولرانو
تر منځ ستر او ژور اختلاف رامنځته شوی؛
ځیني وايي: شریعت یوازې د راشده خلفاوو
رضي الله عنهم په زمانه کې تطبیق شوی
او بس، معنی دا چې شریعت په هر زمان
او هر مکان کې د تطبیق او حاکمیت وړتیا
نه لري، ځکه نصوص یې محدود دې په
داسې حال کې چې د زمانې حوادث او
پېښې نامحدودې دې، او له همدي کبله د
شریعت د تطبیق غوښتنه یو بې ارزښته او
خوشۍ، بلکې د تمدن مخالف عمل دی.
یوه ډله بیا وايي چې عربی او اسلامی
حکومتونو دین ته شا اړوລې او شرعی احکام
یې معطل کړي دې، دا ادعاء د دې لامل

- چې نوح د دین دې لړی لوړنې او ته یې روستني یې.
- د روغتونونو او صحې مراکزو جوړول او د خلکو دواه او درملنه.
- له والدینو او د ژوند له ملګري سره نیکي، د اولاد سمه روزنه، د خپلوی پالنه او له ګاؤنډیانو سره مرسته.
- خلکو، په ځانګړې توګه بې وزلانو ته د هنغوی حقوق ورکول.
- د حدودو او عقوباتو په برخه کې د شريعت احکام تنفيذول.
- د پیاوړي پوچ تیارول.
- د لارو، سرکونو، هوایي د ګرونو، پارکونو او د خلکو د سوکالۍ او تفریح له پاره د نورو اپينو مراکزو جوړول.
- په وعده وفاء، په کار کې اخلاص، دقټ او کيفيت ته یې پاملننه.
- د فطری ژوند یا طبیعت پالنه او پر خارویو مهربانی او زړه سوی.
- له خلکو سره له صداقت، نرمۍ او مهربانی ڈک چلن.
- خلک له ظلم ژغورل او په تولنه کې د امن فضاء رامنځته کول.
- خوان کهړول ته د مهارتونو زده کولو او ظرفیت لوړولو مناسب فرصنونه برابرول.
- په دې ترتیب بې شمېره داسې کارونه او فعالیتونه یادولی شو چې د الله تعالى عبادت، او د الهي امر او شريعت تطبیق بلل کېږي.
- له دې تولو خبرو زما مطلب د دې پیغام رسول دې چې: د شريعت تطبیق تر اسلامي حکومت پوري ترول سمه خبره او مناسبه چاره نه ده، ځکه په دې سره د شريعت لمن او ساحه د خپلې اصلې اندازې له لسمې
- چې نوح د دین دې لړی لوړنې او ته یې داسې چې د دین ټولو عقایدو، اخلاقو، عباداتو، احکامو او معاملاتو ته شامل وي، ویلې شو چې د تاریخ په اوږدو کې د شريعت څه برخه، بلکې زیاتره برخه د پام وړ عامو مسلمانانو له خوا تطبيق شوې ده، حکومت اسلام ته التزام درلودلی او که نه، شريعت د زیات شمېر مسلمانانو په ژوند کې عملی شوی دی، ځکه د شريعت له (۹۰) سلني زیاته برخه عام خلک تطبیقوي، په حکومت پوري هیڅ تړاو نه لري. خرګنده ده چې د اصول الفقه جمهور یا زیاتره علماء په دې نظر دې چې د شريعت مقاصد پنځه دی: د دین، نفس (ژوند)، آبرو، عقل او مآل ساتنه. نو هر هغه عمل، هڅه، او فعالیت چې د دې پنځگونو مقاصدو؛ د یوه او یا تولو د ساتني، ودې، حمایت او پالني له پاره، په مستقیمه یا غیر مستقیمه توګه ګټور وي، هغه د شريعت تطبیق بلل کېږي، همدي ته په پام سره ویلې شو چې د شريعت تطبیق عبارت دی له:
- په معروف (نېکي) امر، له منکر (بدى) نهی او خلکو ته د دیني امورو بشوونه.
- په تولنه کې د کاري فرصنونو ایجاد، بې روزگاري له منځه وړل، او له خلکو سره د روزی په موندلو کې مرسته.
- اسلام ته د بلونکو روزنه، ورته د مناسبو شرایطو او امکاناتو برابرول.
- د بنیونځیو، پوهنتونونو او خپنیزو مراکزو جوړول او پرانیستل.

بنست ته ویل کېرىچى د تولو افكارو، نظریاتو، تصوراتو، اصولو، ارزښتونو، سترو موخو او هر ڈول ملي اپیکو او دریخونو مصدر او منبع ده.

وھي (كتاب او سنت) د لورې اسلامي مرجع ستون يا د ملا تیر بلل کېرىچى، او په دې دواړو؛ قرانکرييم او سنت ايمان، له اسلام سره د تراو اصل او معيار دی. د ځينو هپوادونو په اساسي قانون کې ليکلې وي چې اسلام د دولت دين دی، د دې مطلب دا کېرىچى چې د اسلام دين د دې اساسي قانون د ټولو مواردو مصدر دی، او د یوشمېر ملکونو اساسي قانون ليکي چې شريعت د تشریع او قانون جوړونې اساسي او ستر مصدر دی، او د دې مفهوم دا کېدى شي چې اساسي قانون او ترې لاندې ټول جوړ شوي او جوړدونکي قوانین به له شريعت سره همغږي وي او هېڅ ڈول تناقض او مخالفت به نه ورسه لري.

که دا مو ومنله چې مرجع د زوندد ټولو برخو او خانګو له پاره لارښود چوکات او بنست دی، نو دا به هم منو چې مورد خو متعددو مراجعو درلودونکي يو، اساسي قانون يوه قانوني مرجع ده چې د فرد يا وګړي دله يېز (جماعي) سلوک او له نورو افرادو سره يېز اړیکې اداره او تنظيموي، پر عام او تولینیز ژوند، په ځانګړې توګه حقوقې او د جنایاتو اړوندې مسائلو یې اغیزه زیاته وي، په داسې حال کې چې د فرد پر شخصي ژوند يې اثر او اغيزې په نشت حساب دی.

د فانوني مرجع تر خنگ عقیدتي، فرهنگي، كلټوري او د دود دستور اړوند اجتماعي

برخې هم زیاته وړه يا کوچنۍ کېرىچى، او بله دا چې دا د شريعت د تطبيق په اړه له خپل اخلاقي او شرعې مسئوليته یو ڈول تېبنته ده، او د دې مفهوم او مطلب دا دې چې د شريعت زياتره احکام د اسلامي حکومت تر شتون او قيام پوري هېڅ اړه نه لري، خو دا په هېڅ وجهه سیکولر او دین دېسمن حکومت ته د تسلیمي په معنی هم نه ده، بلکې اصلي مطلب دا دې چې د اسلامي حکومت شتون او حاكمیت نسه خبره ده، خود اسلامي حکومت موجودیت په ټولو حالاتو او برخو کې د شريعت د تطبيق معنی نه لري، ځکه تاريخ ګواه دې چې کېدى شي د دیني التزام مدعی او په دیني رنګ د رنګېدلې حکومت ناوړه او بد چلن د الحاد او د دین د احکامو او آدابو په خلاف د بغافت او تمدلا مل شي، دا د خلکو عادت دې چې کله د کوم اړخ او جهت له لوري سياسي بې انصافې او ظلام ورسه وشي، هغوي په ځواب او مقابل کې د هغو ارزښتونو په خلاف جګړه او دېسمني اعلانوی چې ورسه مخالف سیاسي اړخ او لوري ايمان او باور وړياندي لري، دا نو واقعاً چې يو خطروناک کار دی!

۳- تر ټولو لوره مرجع کومه ۵۵؟

د اسلامپالو او سیکولرانو تر منځ یو شدید او ژور اختلاف په دې کې دی چې د دولت؛ حکومت او ولس له پاره تر ټولو لوره او اساسي مرجع کومه ده؟ چې کله همدا ستره مرجع له قانون پورته ارزښتونه هم بلل کېرىچى.

لوره او اساسي مرجع هغه فکري چوکات او

رواجونه له تبری او ماتبدو ساتی، او دا هم په ډاګه ده چې د تولنی حضور او ځواک د حکومت له حضور او ځواکه زیات او پیاوړی جګړه ده چې د خلکو په ژوند او

د سلوکي لارښوونو په برخه کې یې اغیزه پیاوړي او ژوره ده، هغه مسلمان چې په پته صدقه او خیرات ورکوي، د شپې عبادت کوي، د رمضان په روزه کې د ورځي له مخي تنده او لوره گالي... دا تبول د اساسی قانون د مرجعیت په حکم نه کوي، بلکې د دي باعث او سبب عقیدتي مرجع ده چې په حکم یې دا دول کارونه تر سره کوي. سور چې خپل ماشوم ته د ميلمه پالني او له گاونديانو سره د نېکي اصول وربسيي، هلتله هم د دي ادي یا سور مرجع اساسی قانون نه دي، بلکې دا کار به یا حاکم عرف او رواج ته د درناوي په حکم کوي او یا د خلکو د خبرو (شرم او ننگ) له وېري...

وېلى شم چې عقیدتي او رواجي مرجعیت د اساسی قانون او یا مطلق قانون له مرجعیت دېر پیاوړي ده، ځکه خلک له پخوا راهيسي له قانون سره د چل ول عادت او مهارت لري، او اوس خو بې شمېره داسي وکيلان شته چې له سزا د مجرم د ژغورو لو له پاره د قانون دول ډول تفسironه او تشریحات وراندي کوي، په داسي حال کې چې عقیدتي مسائل داسي نه دي، مسلمان په عقیدتي مسائلو کې د هغه ذات د خوبسی او رضاء په لته کې وي چې پت او بشکاره تبول ورته معلوم دي، هلتله حيله، چل ول په درد نه خوري.

دا هم جوته ده چې دولت د قانون ساتنه کوي او هپوادوال د قانون متابعت او پيروي ته هخوي، خود عرف؛ دود او دستور ساتنه د تولنې دنده ده، دا تولنې ده چې خپل

دی طلاق د بسخی حق و شمبری... د زمان او مکان له بدلون او اغیزو د دی دول خوندي او ببلو امورو په اړه دومره زیات نصوص راغلی چې په اړه یې د اجتهاد ساحه دېره تنګه او محدوده کړي ده، په دی برخه کې د اتفاق او اجماع پله درنه ده، اختلاف ته په کې حای نه شته، که وي هم ساحه یې تر فرعی او جزئی امورو پورو منحصره ده. دا هغه حقیقت او واقعیت دی چې د اسلام په ټولو عملی ارکانو؛ لکه: ډونځ، زکات، روزه او حج کې یې په خرگنده توګه لیدلی شو. په مقابل کې یو شمپر نوری چارې، امور او حالات لکه: شوری، د مخالفو ګوندونو اړونده چارې، د واک لېرد، د حکومت بنې، نوبوالي اړیکې، قضائی نظام، د اقتصادي او صنعتي امورو اداره او نوری دی ته ورته چارې داسې دی چې د زمان او مکان په بدلون سره بدلیرې، او له همدي لامله په دی اړه یوازې مختصري اساسی لارښونې راغلې، په دی برخه کې د نصوصو شمېره هم دېره کمه ده چې فقط سرتکي او بستېز احکام راته بیانوی. مخکې مې دی واقعیت ته اشاره درلوډه چې د نصوصو په ډېربنت سره د اجتهاد ملن تټگېږي، خو کله چې نصوص کم وي بیا د اجتهاد ساحه پراخه وي، او دا د دې دین د عظمت او کمال دليل دی.

دا هم خرگنده ده چې شریعت کله کله د خینو بدلېدنکو امورو په وړاندې بشپړه چوپتیا غوره کوي، په اړه یې هېڅ دول قانون او تشريع نه راته بیانوی، او د دې چوپتیا حکمت او هدف دا دی خو زموږ عقولنو ته د اجتهاد، ابداع، نوبت او ابتکار

جګړه د عقائدو د تصحیح، نوی نسل د سالمي اسلامي روزني، او د ايمان او اسلامي لوړو اړزبستونو په رنأ کې د حاکمو اجتماعي عاداتو، رواجونو، رسميونو، دودونو، هيلو او اهدافو سمونه او جوړونه ده.

۴- بدلېدنکي امور مجمل راغلې:

د اسلام بقاء او د ژوند تر پایه یې وړتیا په خپل تشریعي اسلوب او منهج کې د یوه ډېر مهم اصل غونبستونکې ده، او هغه اصل دا دی چې ټول هغه خه چې د مکان او زمان په بدلون سره بدلیرې، په شریعت کې په مجمله توګه یاد شوي دي، په اړه یې یوازې لارښونکي نصوص او سرتکي راغلې، خو هغه خه چې بدلون نه لري، د وخت او حای په بدلون سره نه بدلیرې هغه په شریعت کې په مفصله توګه یاد شوي ده، د مثال په دول: هغه خه چې د عقیدې او اعتقاد تر اصولو پوري تراو لري، او هغه چې په عباداتو پوري اړوند دي، له بشري طبیعت سره تړلي دي، د نارينه او بشخینه تر خپل منځي اړیکو پوري مربوط دي، دا ټول بشه مفصل بیان شوي دي، که د مسلمانو ولسونو تمدني حالت هر خومره بدلون ومومي، هر خومره یې خایونه او هستوګنجي سره لري او بېل شي؛ هر وخت او هر چېږي چې وي دي ته نه او کېږي چې د ماسپېښين ډونځ پنځه رکعته وکړي، او یا له سههاره تر مابسامه د روژې پر خای له ماسپېښين تر چې د نکاح او کوزدې په مسأله کې دې بشخه وار ړومبې کړي، د نارينه پر خای دې مهر ورکول د بشخې مسئولیت وګنل شي، يا

الله عنهم له زمانی را پاتی شوی فتواوی او اجتهادات د تابعینو د زمانی تولو فرهنگی او کلتوري پونستنو ته خواب نه شو ویلی، او تابعین مجبور وو اجتهاد او له نورو ولسونو اقتباس وکری، او دا هفه خه دی چې مسلمانانو په تولو وختونو کې ترسره کری او موری یی هم نن په ډپرو برخو کې ترسره کولو ته آړیو.

کله چې په یوه مسأله او یا کومه برخه او خانګه ټکنی نصوص کم او اجتهادات ډپر وي، نو معنی دا چې مور زیات شمېر ظنی نظریات او رایې په لاس کې لرو، چې له کبله یې د یو ډول بی ثباتی احساس رأسه پیدا کېری، او دا بیا د دی غونستنه کوی چې:

- اختلاف باید په سره سینه او د دی باور پر بنست وڅېرو چې ممکن حق زموږ له مخالف لوري سره وي، امام شافعی رحمه الله همدا اصل راته اینسی او ویلی یې دی: زموږ مذهب حق دی، خود خطآ او اشتباہ احتمال شته په کې، او د نورو مذهب اشتباہ او خطآ دی، خود صواب او حق احتمال لري.

- راته بنایي د خپلو نظریاتو او رایو خرگندونه په داسې صیغو او الفاظو سره وکړو چې ترجیح او اجتهاد افاده کوي، له قطع او جزم ډډه وکړو، د امام الجویني یو کمال دا دی چې په خپل کتاب (الغیاثی، غیاث الأئمما ص ۱۴۲) کې د الماوردي په کتاب (الأحكام السلطانية) د نیوکو په ترڅ کې یې ویلی: هغه (ماوردي) ظنیات د قطعیاتو په توګه بیان کری دي، او زیاتوی: د حکومت

فرصت برابر شي، په یوه مبارک حدیث کې دا هم پر بندگانو د الله تعالى د رحمت نښه بلل شوی، رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمایلې: «إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى فَرَضَ فَرَائِضَ فَلَا تُضِيقُوهَا، وَحَدَّ حُدُودًا فَلَا تَعْتَدُوهَا، وَحَرَمَ أَشْيَاءً فَلَا تَتَّهَّكُوهَا، وَسَكَّتَ عَنْ أَشْيَاءَ رَحْمَةً لَكُمْ غَيْرُ نَسْيَانٍ فَلَا تَبْحُثُوا عَنْهَا». (حدیث حسن رواه الدارقطنی و غيره): الله تعالى خپل فرائض فرض (خرگند او لازم) کرې، نومه یې ضایع کوئ (اداء کوئ یې)، خپل حدود یې هم تاکلی، تپری مه ورنه کوئ، یو شمېر شیان یې حرام کرې، نو د هغه حرمت مه تر پنسو لاندې کوئ، او د ځینو شیانو په اړه یې پر تاسو د رحمت له پاره، نه دا چې ورنه هېر شوی، سکوت کرې، نو د دې شیانو پلتنه مه کوئ، مه پسی ګرځئ، چې خنګه او ولې...

کائنات پراخېرې، د ژوند نظامونه او سیستمونه هم وسعت مومي او لاجمن کېرې، او دا د دې غونستنه کوی چې له مور سره شته تصورات، نظامونه، اداري اصول او سیستمونه هم له وخت سره سم مخکې ولار شي، تجدید او تبدیل ته اړتیا لري، او کله کله یې نسخ، حذف او تعویض حتمي وي، زموږ یوه ستړه منهجې قاعده پر همدي بنست رامنځته شوې چې وايې: تپرې مرحله د راتلونکې مرحلې له پاره بسنه نه کوئ؛ یا دا چې راتلونکې مرحله په تپرې مرحله کې نه ځایېرې.

د تابعینو په زمانه کې چې کوم تمدنی او عمراني ترقې او پرمختګ رامنځته شو هغه د دې لامل و چې تابعینو ته د اصحابو رضي

او کفایی فرائض تر تولنی پوری تراو لري. اسلامي امت د تمدنی انحطاط او عمراني جمود له يوي ڊبری او بدي مرحلي تبر شوي دی، دا مرحله خو پيری او بده و، او دا يو عام عادت او تصور دی چي په دې دول مراحلو او وختونو کي د پلرونو او نیکونو اقوال د يو ڊول تقدس ور گرخني او ڊبری هجه اجتهادات چي په عامه توگه د وحي په چوکات کي ترسره شوي په داسي يو خه بدلبوري چي گويا مصدر يي وحي او د عصمت درلودونکي دي (د پلرونو اقوال او د علماءو اجتهادات له اشتباه خالي او مقدس گهل ڪوري)، په داسي حال کي چي دمسلمان عقل په دې مكلف دی او دا تمه ورنه ڪوري چي بايد د تشريع او تقنين د مصدر په توگه د وحي او هفو واقعيتونو تر منع ترددی حرکت ولري چي احکام او د اجتهاد پايلې په کي پلي ڪوري.

مسلمان متخصص او په شرعی علومو پوه عالم په دې مكلف دی چي د خپلي زمانې د چارو او مسائلو اپوند اجتهاد وکري، لکه خرنگه چي تر ده مخکي تبر شوي علماء د خپلي زمانې د چارو په اوه اجتهاد باندي مكلف وو، خو تمدنی انحطاط او حورتيا هر خه خرابوي، په دې منع کي دا هم بايد ومنو چي د عقل حرکت د لاس د حرکت انعکاس دي، که عام ژوند فعال، متحرک، متغير او متتطور وي، عقل هم دي ته اوه وي چي اجتهاد وکري، او داسي احکام او فتواوي راوباسي چي نويو مسائلو، اوضاع او حالاتو ته خواب ويونکي وي.

او واكمني اپوند مسائل، سیاسي نظامونه او وريوري ترلي د سیاسي پوهی نور مسائل د هفو امورو له ڏلي دي چي بنسټ يي اجتهاد دي، ُڪهه په اوه يي ڊبر کم شمپر نصوص رagli دي، نو په دي اوه (اجتهاادي امورو په اوه) د رايي وركول بايد په داسي توگه وي چي په ڏاڳهه کري دا مسائله او يا مسائل اجتهاادي او ظني دي، خو الماوردی په خپل كتاب کي داسي نه دي کري، د ظن پر ٿائي يي د قطع يا یقين صيغه کارولي ده!

۵- زمود د سیاسي فقهی (پوهی)

کمزوري:

تول هجه علوم، مسائل او حالات چي تر انسان پوري ترلي او انسان په کي يو طرف وي، هجه ڪريچن، غامض او تعامل ورسه گران وي، او هر څومره چي د انسان شتون او تراو په کي ڊبر وي په همغه اندازه تعامل ورسه سختپوري، او دا يو داسي الهي سنت دي چي د ژوند او تولو انساني چارو له پاره تاکل شوي دي. پنهنه نه ده چي د دولت او حکومت دنده د ولس د عامو چارو شامله يا پراخه اداره ده، او له همدي لامله په دې برخه پوري د اپوندہ فقهی او پوهی پوخوالی تر مسلمان وگري پوري د ترلي فقهی او پوهی په نسبت ڊبر وخت او زييات کروانه ته اپتيا لري، دا حقیقت په عیني فرائضو کي بنه ليدلی شو، وينو چي په دې برخه کي ڊبر خه او په پوره وضاحت او پوخوالی سره ليکل شوي دي، دا په داسي حال کي چي د کفائي فرائضو په برخه کي يو ڊول غموض او تعقيديا پيچلتيا تر نظر راحي، او د دليل دا دی چي عیني فرائض تر فرد

روش‌های آموزش مهارت‌های یادگیری ومطالعه

سر مؤلف سامعه واعظ

روش‌های آموزش مهارت‌های یادگیری گردد؛ بنابر این ما در این مقاله شش روش مطالعه مهم‌ترین اصل در پرسوه آموزش و مطالعه می‌باشد که با استفاده از یادگیری این افزایش مهارت‌های یادگیری و مطالعه نقش مهم دارند.

۱- **روش پس‌ختام یا روش خبا** یکی از روش‌های موفق مطالعه و یادگیری روشی است که با نام‌های PQRST یا PQRST شناخته شده است که درشش مرحله مطالعه می‌شود که این روش مطالعه یعنی Review (پیش‌خوانی)، Question (سوال‌کردن)، Reading (خواندن)، Reflect (تفکر) Recite (از حفظ گفتن) در انسان‌ها رشد نموده و باعث یادگیری بیشتر می‌گردد و می‌تواند که مفهوم همه موضوعات را تحلیل کرده و بدانند که بدانستن این روش‌ها موضوعات ذهن‌نشین می‌شود و به آسانی فراموش نمی‌شود؛ چنانچه وقتی که مفهوم گرفته شود یادگیری خوب‌تر صورت می‌گیرد نظر به اینکه به صورت میخانیکی حفظ

و Review (مرور کردن) درست شده. از پیش خوانی به طور کامل مطالعه می‌کند ترکیب حروف اول واژه‌های فارسی این تفسیر نماید و به یاد بسپارد»

- سئوال کردن

برای هر قسمت یا هر فصل از یک کتاب می‌خوانید در رابطه با هدفی که از

اگر می‌خواهید مطالب یک کتاب یا یک مطالعه دارید سئوال هایی را طرح نمایید. یکی از راههای انجام این کار آن است که عناوین را به سئوال تبدیل کنید؛ به طور مثال: در رابطه با فصل موجود می‌توان پرسید که «روش پس ختم چیست؟» یا «چگونه می‌توان فصلی از یک کتاب را پیش خوانی کرد؟» سئوال های خود را با کلمات چگونه، چه کسی، چرا، چی چیزی بسازید. برای کسب اطلاعات بیشتر درباره چگونه‌گی طرح سئوال به کتاب روش‌های یادگیری و مطالعه، فصل «خواندن تجسسی» مراجعه نمایید.

- خواندن

در این مرحله، مطلب یا موضوع را با دقت و به طور کامل بخوانید. به هنگام مطالعه سعی کنید سئوال هایی را که در مرحله قبل مطرح کردید جواب دهید. توجه خود را به اندیشه‌های اصلی، جزئیات مؤید اندیشه‌های اصلی، سایر اطلاعاتی که به هدف‌های خواندن شما

فصلی از کتاب را یادبگیرید، نخست به سرعت تمام آن کتاب یا آن فصل را یک بار از نظر بگذرانید تا یک برداشت کلی از موضوعها و قسمت‌های مهم آن کسب نمایید. این خواندن اجمالی یا پیش خوانی می‌تواند شمارا در سازمان دهی مطالب مثلاً ایجاد نوعی ساخت سلسه مراتبی برای آن‌ها، کمک نماید.

مطلوبی که لازم است در پیش خوانی فصل‌های یک کتاب مورد توجه قرار گیرند عبارت اند از مقدمه یا توضیحات مقدماتی، هدف‌ها، تیترهای اصلی و فرعی، خلاصه و جملات مقدماتی یا جملات موضوعی پاراگراف‌ها.

ولفولک (۱۹۹۵) در رابطه با اثر بخشی پیش خوانی گفته است همه اقدامات فوق به فعال شدن طرح وارههای یادگیرنده کمک می‌کنند؛ بنابر این یادگیرنده خواهد توانست متن فصل مورد نظر را که بعد از

مربوط اند معطوف سازید. در صورت بهتر به خاطر می‌سپاریم. لزوم، سرعت خواندن خود را مناسب با از حفظ گفتن

پس از خواندن هر قسمت، سعی کنید مطالب مهم آن را به یاد آورید و برای خود بازگو کنید. ضمن این کار به سؤال هایی که طرح کرده اید پاسخ دهید. از حفظ گفتن، به شما کمک می‌کند تا بر درک خود نظارت کنید و از این طریق به شما معلوم می‌گردد که چی قسمت‌هایی را خوب یاد نگرفته اید و باید آن‌ها را از نو بخوانید.

- مرور کردن

وقتی که خواندن تمام کتاب یا کل مطلب را به پایان رسانیدید، آن را مرور یا بازبینی کنید. بهترین راه مرور کردن این است که بکوشید بدون مراجعة به متن، سؤال‌های مهم مربوط به آن را جواب دهید. قسمت‌هایی را که نمی‌توانید به سؤال‌های آن‌ها جواب دهید دوباره بخوانید. دوباره خواندن نوعی مرور کردن است؛ اما این کار برای همهٔ عناوین کتاب ضروری نیست، سعی در جواب دادن به سؤال‌های اساسی بهترین راه مرور کردن است. راهبرد از حفظ گفتن را برای فصل‌های کتاب و راهبرد مرور کردن با استفاده از اطلاعاتی که می‌خوانید مسائل طرح شده را جواب دهید.

با توجه به آنچه که قبلًا توضیح دادیم، مهم‌ترین اصل زیربنای تفکر در جریان مطالعه بسط معنایی است که یکی از راهبردهای مهم به یادسپاری بسط و گسترش مطالب است. ما به کمک بسط معنایی به مطالبی که می‌خوانیم شاخ و برگ می‌دهیم و آن‌ها را با مطالب که قبلًا یادگرفتیم ربط می‌دهیم و بدین وسیله آن‌ها را معنی دار می‌سازیم و لذا

وولفولک (۲۰۰۱) در این باره گفته است؛ بارها شاهد بودیم وقتی که از خواندن عنوان‌های یک مطلب غفلت می‌کیم اشاره‌ها و سرخ‌هایی که ما را در یافتن سازمان آن مطلب هدایت می‌کند از دست می‌روند. اینکه، رعایت مراحل یادگیرنده را وامی دارد تا به جای یادگیری همه اطلاعات فصل در یک نشست، آن‌ها را به صورت بخش به بخش یاد بگیرد؛ همچنین طرح سئوال‌هایی در باره مطالبی که خوانده می‌شود و جواب‌دادن به آن‌ها شاگردان را وامی دارد که اطلاعات را عمیق‌تر و گستردگر پردازش کند؛ همچنین وولفولک (۱۹۹۵) گفته است که روش پس‌ختام برای شاگردان بالاتر از سطح مکتب مفید است. «در باره آموزش‌دادن مهارت‌های مطالعه به شاگردان پیش از صنف پنجم تعلیمی اطلاعات زیادی در دست نیست. کاربرد مؤثر مهارت‌های مطالعه احتمالاً مستلزم رشد شناخت قبلی فراتر از سن این‌گونه کودکان خرد سال است».

۲- روش مردر (Murder)
روش دیگر مطالعه و یادگیری روش مردر (MURDER) نام دارد (دانسرو، ۱۹۸۵).

را برای کل کتاب به کار ببرید. با توجه به توضیحات بالا، روش پی‌کیو۴ آر یا روش پس‌ختام بر سه اصل مهم بهسازی حافظه، یعنی سازمان‌دهی، بسط معنایی، و تمرین بازیابی استوار است. دلایل عمدۀ موفقیت این روش و روش‌های مطالعه مشابه با آن همین اصول نظری هستند.

تحقیقات مختلفی انجام گرفته اند که نشان می‌دهند روش پس‌ختام در افزایش پیشرفت تحصیلی و بالا بردن کیفیت یادگیری شاگردان و محصلان مؤثر است. از جمله کامگار (۱۳۷۶) نشان داده است که محصلان قوی پوهنتون، بیشتر از محصلان ضعیف از بخش‌های مختلف این روش سود می‌برند. در تحقیق او محصلان قوی کسانی بودند که او سطح نمرات پوهنتون آنان ۱۶ یا بالاتر و محصلان ضعیف کسانی تعریف شدند که او سط درسی آنان کمتر از ۱۳ بود.

اندرسون (۱۹۹۵) چند دلیل برای اثر بخشی روش پس‌ختام آورده است. نخست اینکه، رعایت مراحل شاگردان و محصلان را از سازمان‌بندی مطالب فصلی که می‌خوانند بیشتر آگاه می‌سازد.

درک و فهم MURDER از حروف اول کلمات

در این مرحله بکوشید تا آن جا که ممکن است مطالبی را که می‌خوانید به طور عمیق درک کنید. از کم و کیف درک و فهم خود آگاه شوید و بخش‌هایی را که خوب نمی‌فهمید با علامت گذاشتن مشخص کنید تا در مراحل بعدی مجدداً به سراغ آن‌ها بروید.

یادآوری: در این مرحله آنچه را که در مرحله قبل خوانده و فهمیده اید به یاد آورید و از راهبردهای تفسیر، تخیل، و تحلیل مفاهیم استفاده کنید. گوئنز، الکساندر، و آش در سال (۱۹۹۲)، در رابطه با این مرحله از روش مردر گفته اند، «یادگیرنده نه تنها آنچه را که خوانده است به یاد می‌آورد بلکه آن را از طریق تفسیر، تخیل یا تحلیل مفاهیم کلیدی تغییر شکل

برای این منظور، سعی کنید با ایجاد می‌دهد»

- کشف و هضم

در این مرحله به قسمت‌هایی که قبلاً خواندید و نفهمیدید مراجعه کنید و به یادگیری آن‌ها پردازید. به این منظور، آنچه را که جا گذاشتید یا غلط فهمیدید کشف کنید و نیز به کشف منابع مطالب پردازید. این بار از راهبردهای دیگری

زیر تشکیل یافته است: Mood (حال و هوا)، Understand (درک و فهم)، Recall (یادآوری)، Detect and Digest (درک و هضم)، Expand (بسط و گسترش) و Review and Respond (مرور و پاسخ). روش مردر صورت جدیدتر و تکمیل یافته‌تر PQ4R یا روش پس‌ختام است و از نظریه‌ها و تحقیقات روان‌شناسی خبر پردازی مشتق شده و لذا جنبه شناختی آن بیشتر است.

- حال و هوا

منظور این است که پیش از شروع به مطالعه و یادگیری حال و هوای آن را پیدا کنید. یعنی سرحال و آماده یادگرفتن باشید و تا پایان مطالعه آن حالت را حفظ کنید.

برای این منظور، سعی کنید با ایجاد

حالت آرمیده‌گی عضلانی بر اضطراب خود غلبه نمایید؛ همچنین افکار مثبت را جانشین افکار منفی و شک و گمان‌های بیهوده سازید.

از تخیلات مثبت سود ببرید. به طور کلی، در مرحله حال و هوا باید زمینه را برای مطالعه مؤثر آماده کنید.

یادگیری از جمله روش حاضر است. فعالیت اصلی مرور کردن به یادآوردن آموخته‌ها، توجه به نکات مهم، سعی در پاسخ دادن به سوال‌های که قبلًا طرح شده و تمرکز کردن بر هدف‌های یادگیری است.

یادگیری قبلًا به کار بستید استفاده کنید. مطالب پیچیده را به اجزای ساده‌تر تجزیه کنید و از منابع معتبر، مانند کتاب لغت، کتاب‌های دیگر و معلمان کمک بگیرید.

- بسط و گسترش

مرحله پاسخ دادن معمولاً پس از آنکه محصلان در امتحان یا آزمون مطلبی که خوانده اند شرکت کردن انجام می‌شود. نتایج آزمون باید به صورت بازخورد در مورد اثربخشی مراحل قبلی مورد استفاده قرار گیرد. هدف عمدۀ این مرحله از یادگیری رفع نواقص راهبردهای مطالعه برای کاربردهای آتی است.

تحقیقات انجام شده در باره اثربخشی روش مردر تأثیر مثبت آن را بر بهبود یادگیری نشان داده اند. از جمله دانسرو (۱۹۸۵) چند تحقیق را ذکر کرده است که اثربخشی برنامه‌های آموزشی مبتنی بر این روش را بر افزایش توانایی کسب و استفاده از دانش در افراد نشان می‌دهد. روش مردر به طور عمدۀ برای استفاده محصلان پوهنتون تدوین شده و تحقیقات مربوط به آن نیز با این گونه یادگیرنده‌گان انجام گرفته است. با

مطالبی را که می‌خوانید بسط و گسترش دهید؛ یعنی به آن‌ها شاخ و برگ بدھید و آن‌ها را به مطالبی که قبلًا آموخته اید ربط دهید. بدین منظور، سوال‌های زیر را از خود پرسید:

- اگر به نویسنده دسترسی می‌داشتید چی سوال‌هایی از او می‌پرسیدید؟ چی انتقادهایی از او به عمل می‌آوردید؟
- چگونه می‌توانید از اطلاعاتی که کسب می‌کنید در عمل استفاده نمایید؟
- چگونه می‌توانید مطالبی را که می‌خوانید برای کسانی دیگر قابل فهم‌تر و قابل توجه‌تر سازید؟

- مرور کردن و پاسخ دادن

مرور کردن و پاسخ دادن آخرین مرحله روش مردر است. مرور کردن مطالب خوانده شده به قصد تعیین کم و کاستی‌های احتمالی یادگیری و کوشش در جهت رفع نواقص از مراحل مهم همه روش‌های

این حال، کاربرد آن برای شاگردان نیز سئوال کردن، توضیح دادن، و پیش‌بینی کردن را در باره متنی که خوانده است امکان‌پذیر است.

۳- روش آموزش دوچانبه

روش آموزش دوچانبه یا روش آموزش متقابل تدبیر دیگری است که برای کسب مهارت‌های شناختی و فراشناختی مربوط به خواندن و فهمیدن ابداع شده. پالینسکار و براون(۱۹۸۴) که پدید آورنده‌گان اصلی این روش هستند بر تشویق‌های لازم است.

در استفاده از این روش، پس از تشکیل جلسه درس، ابتدا معلم از یادگیرنده‌گان می‌خواهد تا به نکات زیر توجه کنند:
 ۱. در باره سئوال‌های مهمی که می‌توانید پیرامون مطلبی که می‌خواهید طرح کنید، فکر نمایید و مطمئن شوید که قادرید به آن‌ها جواب دهید.

۲. نکات عمده مطلبی را که خواندید خلاصه کنید.

۳. پیش‌بینی کنید که نویسنده مطلب چی‌چیزی را در قسمت‌های بعدی بحث خواهد کرد.

۴. نکات مهم مطلب مورد مطالعه را مشخص کنید و بکوشید تا شاید منظور نویسنده را از بیان آن‌ها بفهمید.

بقیه در شماره بعدی

این باورند که با استفاده از آن می‌توان به شاگردان دارای مشکلات خواندن و فهمیدن کمک کرد تا بر مشکلات خود فائق آیند. به کمک روش آموزش دوچانبه می‌توان چهار راهبرد یا استراتیژی را آموزش داد: سئوال کردن، خلاصه کردن، توضیح دادن و پیش‌بینی رویدادهای آینده.

روش آموزش دوچانبه به صورت گروهی اجرا می‌شود.

در این روش معلم و ۲ تا ۴ شاگرد گروپ یادگیری را تشکیل می‌دهند. فعالیت‌های گروه به این صورت انجام می‌گیرد که نخست معلم و شاگردان قسمتی از یک متن را بی‌صدا برای خود می‌خوانند؛ بعد معلم راهبردهای خلاصه کردن،

د بنوونکي دنده خه ده؟

ليکوال: مفتی وقایت الله (وقار)

د بنوونکي ارزښت د بنوونکي له ارزښته شي معلوميږي او دا خومره چې بشر نن ورخ د پرمختګ پړاوونه وهي؛ نو فضيلت یې د بنوونکي دی، شايد له بنوونکي به ډېره پياوري مرجع په هيڅ تولنه کې موجوده نه وي، بنوونکي دی چې د تولني نړدي هر فرد ورته تسليمېږي او په لاس ې پالل کېري او که وګورو هغه تولني چې ناپوهې پکې زياته ده او په مستقيم شکل پکې ډېري خلک زده کوونکي نه دي؛ نو هغوي هم د بنوونکي شاگردان دي، حکه چې حتما د تولني د ناپوهه وګرو په لارښونه او رهبری کې د پوهه وګرو لاس وي.

دلته چې يوه پونسته د ډېر غور وړ ده او شايد په درست څواب ې زمور تولنه تغيير شي، هغه داده چې د بنوونکي رسالت خه دي؟ بنوونکي د زده کوونکو په اړه خومره مسئول دي او آيا د بنوونکي مکلفيت يوازي همدا دي چې څيل ورکړي شوی نصاب تدریس کړي او که نه؟ تر دي ورآخوا ځينې نوري دندې هم شته چې باید د نن بنوونکي ورته خير او په هيڅ صورت خوک ددي جرئت نه شي

په توګه راستول شوي دي.

استاذ عبدالفتاح أبوغده رحمه الله (الرسول المعلم) په نوم کتاب ليکلی او په اړه ې په بشکلي بحثونه ذکر کړي دي.

پيغمبر صلى الله عليه وسلم ته که وګورو، هغه يوازي په تدریس اكتفاء نه ده کړي او په هيڅ صورت خوک ددي جرئت نه شي

کولی چې ووايي: پېغمبر صلى الله عليه وسلم يوازي مدرس وو او د خپل دعوتي رسالت په برخه کې بې يوازي په تدریس بسنې کړي ۵۵.

مور په پوره داد او د رسول الله صلى الله عليه وسلم مبارک سیرت نه په تأکید سره دا خبره ويلاي شو چې هغه مبارک يوازي مدرس نه وو، بلکې مربي وو، مرشد وو او ناصح وو.

رسول الله صلى الله عليه وسلم د بیلګه بنیونکي په توګه د خپلو ملګرو هر دول روزنه او بنیونه خپله دنده گنلي وه، هغه د لاربسوونې او توجیه هیڅ فرصت ضائع کړي نه دی او چې کوم ځای به هم د خیر د خبرې او یا د خیر د کار ځای وو، خبره پې کړي ده او کار پې سرته رسولی دی.

پېغمبری کار چې د بیلګه معلمی وياړ له ځانه سره لري، يوازي د وينا اړخ نه لري، بلکې هلته د قولی لاربسوونې سربېره عملی قدوه توب هم موجود دی او هلته په تدریسي جهت سربېره د تربیت لوري ته هم کافي پاملنې شوي ده، دا به نو پوره سپین سترګي وي چې یوڅوک دې په دې اړه د رسول الله صلى الله عليه وسلم کړنلاره نېمگړي وګني.

له دې ځایه او بیا د رسول الله صلى الله عليه وسلم د لاس د نیالګيو او لومړنۍ مدرسي د شاګردانو له تعامله دا خبره خرګندېږي چې د بنیونکي دنده يوازي تدریس نه دی، هغه يوازي دا مسئولیت نه لري چې تولګي ته

بار بار بدی ويلى ۵۵، دعوتگر هم که دې پوهېږي او که لږ، که مشهور او لوی وي او که بې نومه او کوچنۍ، په هر شکل د تولنې معلم حسابېږي.

دا نوله تجربو راوتلي خبره ده چې د یوه استاذ د تول کال بلکې د کلونو تدریس هومره مؤثر نه دی، هومره چې د هغه خبره دېره مؤثره ده چې له زړه پې راواوځي، درد او ویښ احساس پې تر شاوي، مناسب فرصت کې وي او د زده کونونکي لاربسوونه او تربیت پکې موخه وي او دا ځکه چې له زړه راوتلي خبره په زړه مسقیماً تأثیر کوي او دغه تأثیر هلته یقيني دی چې بنیونکي نو په علمي، عملی او اخلاقې لحاظ له زده کونونکي خخه په خواړه زیات غښتلي وي.

د مجنوون په شاعری کې رومانتیسم

چاوید آفتاب

لومړۍ برخه

سریزه

د نولسمی پېړۍ پیل د اروپا د ادبیاتو د نوي عصر بنه پیل دی. دغه دور ته د رومانتیک عصر نوم ورکول کېږي، چې د بورژوازی طبقې عصر بلل کېده. په دې دور کې تحمل او اشرافی ژوند، خپل اهمیت او نفوذ له لاسه ورکړ، د ادبی آثارو قلمرو پراختیا ومونده، له دې نه وروسته شاعران او لیکوال د تولنې له بېلاښلو طبقو خخه وو. رومانتیک ادبیاتو په اروپایی هیوادونو کې په نولسمی پېړۍ کې، پريو بل پسې ظهور وکړ. د غرب په تاریخ کې بنایي داسې بل مكتب د رومانتیسم په څېر نفوذ او وده نه وي کړي. کله چې د رومانتیسم یا رومانتیزم خبره کېږي، معمولًا د تولو په تصور کې د عشق او عاشقی کیسې راتازه کېږي، ځکه د دې کلمې پیوند او خپلوي له

په دې مقاله کې د رومانتیسم مفهوم او پېژندني، له رومان سره توپیر او ځانګړنو باندې خبرې شوې دی. رمانتسیزم یو منل شوی نړۍ وال ادبی غورخنگ دی، چې خپلې خاصې ځانګړتیاوا لري. یاد غورخنگ د شعر په ادانه کې خپل اوچ ته رسپدلی او پیل یې له انگلستان نه شوی دی. ما د پښتو ژبې وتلي رومانی شاعر عبدالرحیم مجنوون په شاعری کې په دې اخ له یو خه مطالعې وروسته نیمګړې هڅه کړي ده. د مجنوون په نظمونو کې د رومانتیسم خرک او خار او په دغه برخه کې د ځانکړي طرز ایجادګر شاعر دی. هغه په انګربزې ادب کې له ژوري مطالعې او اغېزمنتیا وروسته په پښتو ژبه رومانی شاعری کړي ده. ځینې صاحب مطالعه لیکوال نوموری د انګربزې شاعرانو شبلي، کیتمس او نورو په څېر د پښتو ژبې سیال شاعر بولی. د مجنوون د رومانی شاعری له خوږو هغه وخت خوند اخیستی شو چې هغه په ځیر مطالعه کړو.

روممان او رومانتیک سره ده. خو رومانتیسم بزم بیا له دی سره په متفاوته معنا یو نړۍ وال ادبی مكتب دی، چې پراخ مفهوم په ځان کې رانګاري. بلکې په دی مكتب کې قول، افکار، عقاید، تولنیزې او سیاسی نظریې او مذهبی غورخنگونه هم شامل دي، په دی خاطر رومانتیسم یواحې یو ادبی غورخنگ نه، بلکې یو تولنیز - سیاسی حرکت هم بلل کېږي، چې دا برخه یې یوې جامع او ژوري مطالعې ته اړتیا لري.

رومانتیسم د یو فلسفې او هنري - ادبی مكتب په توګه د اتلسمې پېړې په وروستيو او د نولسمې پېړې په پیل کې په انګلستان کې رامنځ ته شو او بیا آلان، د اروپا شمال او فرانسې ته خپور شو. په عامه توګه هغه دورو ته ویل کېږي چې په هنر او زوند کې پر عاطفي او تخيلي کيفيت تینګار شوی وي. د دی غورخنگ د اوج دوره د نولسمې پېړې لومړۍ نیمايی او انګلستان دی. ځانګرنې یې له طبیعي بکر او منظرو سره مينه، د تېر غربت په اړه غم او حسرت، له آزادی سره شدید تمایل، روایتي مسائلو خلاف مزاحمت او داسي نوري دي.

په پښتو ادب، په ځانګړې توګه پښتو شاعری کې چې کله د رومانتیسم یا رومانی شاعری په اړه خبره کوو، نو د خو د ګوتو په شمار شاعرانو کې د عبدالرحيم

د څېړنې اهمیت او مبرمیت:

رومانتیسم یو نړۍ وال غورخنگ دی، د نړۍ مشهورو شاعرانو د دی غورخنگ په ادانه کې د شعر په ژبه خپل فکر بیان کړي دی او د دغې ځانګرنې له مخې شهرت ته رسپدلي دي. په پښتو ژبه کې هم دا ډول شاعران ډېر دي، چې په هغو کې یو ډېر مستحق انسان عبدالرحيم مجذوب دي. د مجذوب په شهرت کې هم رومانی شاعري ستړه ونډه لري، د ده د شاعري دا اړخ چې خومره په کار و، هومره نه دی څېړل شوی، خو بیا هم ځینو لیکوالو خپله خواري کړي ده. د دی څېړنې اهمیت او مبرمیت په همدي کې دی چې نن د یووه داسي ځدار پښتون شاعر رومانی فکر او تجربې را سپرو او دا مو

دې ته او باسی، چې په دې اړه خپلو نورو
رومانتیزم له لوبدیع ادب نه پښتو ته راغلې
اصطلاح ده چې په اصل کې دا یو باقاعده
نوو خپنزو ته دوام ورکړو.

د خپنې موهه:

د دې خپنې اساسی موهه دا ده چې په
پښتو کې د یوه نړۍ وال مكتب فکري بحث
ته پراختیا ورکړو، د خپلې ژبې شاعرانو ته د
وراندي ۱۸۱۸ مې پېړي په پای او د نولسمې
پېړي په سر کې په اروپا کې رامنځ ته
شو. (۱)

رومانویت د انگربزی د Romanticism ترجمه
ده، کوم چې د انگربزی Romance نه او
په-خپله Romance بیا د فرانسوی ژبې
Romanz نه مأخوذ دي، چې لغوي معنا
یې د خلقو خبرې دي او د رومانس لغوي
معنا حکایت، داستان او افسانه ده. (۲) خو
په اصطلاح کې، رومنتیزم له لغوي معنا
څخه بېخې په جلا معنا او مفهوم کارول
کېږي. د یوه مكتب یا غورځنګ په بنه را
مخ ته شوی چې دېر خصوصيات په خان
کې رانغاری.

"عمید فرهنګ" یې داسي را پېژني: یو ادبی
او هنري مكتب دی چې د اتلسمې پېړي په
دويمې نيمائي او نولسمې پېړي په لومړي
لسیزه کې په اروپا کې رواج او د فردپالني
یا انفرادیت او آزادی په اصولو تکيه کولو
سره د انسان د درونی احساساتو، شخصي
عواطفو او د عادي وګرو ژوند د خرګندولو
غوبنستونکي و. (۳)

رومانتیزم د اتلسمې پېړي د وروستيو او
نولسمې پېړي د لومړيو وختونو غورځنګ دی

دغه مكتب له کړکۍ وګورو، په دې تله یې
وتلو، د هغو دغه هنري انداز ته د قدر په
ستره وګورو او په دې پوه شو چې ګې د
پښتو روماني شاعري هم د یاد غورځنګ یا
مكتب له خانګړنو خالي نه ده.

د خپنې پوبنتني:

په دې خپنې کې دغو لاندې پوبنتنو ته
خواب وبل شوی دي:

۱- رومنتیزم څه ته وايي او کومې خانګړني
لري؟

۲- رومنتیزم کله او چېرته رامنځ ته شو؟

۳- عبدالرحيم مجذوب خوک دی او هغه یو
رومانتیست شاعر دي؟

۴- عبدالرحيم مجذوب په شاعري کې د
رومنتیزم کومې خانګړني شته؟

د خپنې میتود:

په دې خپنې کې له تشریحي او تحليلي
میتودونو څخه کار اخیستل شوی دی او د
څپنې دول کتابتونی دی.

اصلی متن
رومانتیزم

کې ھر دول بغاوت، د فکر او خیال اظهار،
مبالغه او عواطف بیانولی شي.

د رومانتیسیزم او رومانی شعر په اړه نور بحث
څخه مخکې اړینه ده چې د عبدالرحیم
مجذوب پېژندنی په اړه لند وليکم چې:
عبدالرحیم مجذوب د عبدالکریم خان زوی،
د ۱۹۳۵م. د جنوری په خوارلسمه د خیر
پښتونخوا د سوپل په لري پرته سیمه د
لكي مرود په نار صاحب ادمیداد خبلو
کې زېربدلی دی. مجذوب له مولاتا عالم
لنگرخبل نه قرآن کريم، فقه، د سعدي
مشهور کتابونه «گلستان او بوستان»، د
نورالدين عبدالرحمان جامي «یوسف او
زلیخا» او د نظامي ګنجوي «سکندرنامه»
لوستي دي، لومړنی زده کړي یې په نورنگ
دولتي بشونئخي او لوړي زده کړي یې د
قانون په خانګه کې د پښتو په اسلامیه
کالج کې کړي دي.^(۵) مجذوب یو خه
موده د وکالت دنده کړي ^{۵۵}.

د پښتو معاصر ادب، د رومانتیک غورخنگ
دغه نماینده شاعر د ۲۰۲۱م. د اکتوبر پر
۲۳مه له نړۍ سترګې پتې کړي.
مجذوب د شلمې پېړي په سرڅلانو کې
جوټ نوم دي، د پښتو نظم د یوه ځانګړي
سبک رومانی شاعر دي او همدارنګه به
لیکوال او ژړاڼ دی، چې یوه جلالار، فکر
او شعری نړۍ لري. هغه په پښتو نظم

چې په ادب فلسفه، هنر، مذهب او سیاست
کې د پخوانیو شکلونو پر ضد یو عکس
العمل بلل کېږي. د رومانتیسیزم لپاره یو
مشخص او د داد وړ تعريف نه شو موندلی،
خو ھینو پوهانو او ادبیانو یې ځانګړنې
وړاندې کړي دي.^(۶)

انگلیسي نقاد والتر پاتر رومانتیسیزم د بنکلا
او حیراتنیا مجموعه بلله. د یوه امریکایي
پوه په باور د رومانتیسیزم جوهر الهام دی
چې مبدا یې په رمز او حیرت کې ^{۵۵}. د
رومانتیسیزم عمومي ځانګړنې په دې دول
ښودلی شو:

حساسیت، له پخوانیو وختونو سره علاقه،
 ملي ماضي، محلی رنګونه، خاص ته په
عام ترجیح ورکول، خیالي ارزوګانې، مافوق
الطبيعت، شپه، مرگ، تباھي، هدیره،
شیطان، د کلیوالی ژوند ستاینه، د ناشنا
شیانو خوبنول، بې کتیrole تخیلات، د
حیواناتو له ژوند سره همدردي، په افسانه
کې ھیجانی روحيات، رومانتیک قهرمان یا
ژوند څخه ستړي وي یا د تولنې په مقابل
کې متمرد وي. ھیجاناتو ته پر عقل او
خیال ته پر حقیقت ترجیح ورکوي.^(۷)
فکري آزادي، بغاوت، مقصديت او انفراديت.
يعني رومانتیسیزم د فلسفې په څېر هیڅ
اصول، قوانین او حدود نه مني، بلکې د
 بشپړې شخصي - فکري آزادي په پایله

کې د فکر او فن له پلوه نوې رنگ زنگ تجربې وړاندې کړي دي، پښتو شعر ته يې نوې ژبه، نوې موضوعات او نوې نړۍ وال تحریک را وړی دی او مور ته يې ځان يو رومانست او مودرنست شاعر را پېژندلی دي. د مجدوب په اړه ایوب صابر لیکلې: «مجدوب د پښتو په اوچتو شاعرانو، محققینو، مقاله لیکونکو او ادبیانو کې شمارلی شي. خاص طور سره پښتو نظم او افسانه د جدید ترینو اقدارو په سانҷه کښې په اچولو کښې د هغه ژور لاس دی او چه هر کله د پښتو د ساهو نظم ويونکو شاعرانو ذکر کېږي، نو هغه خوک نظر انداز کولی نه شي».^(۶)

رحمت الله درد مجدوب ته « قادرالکلام شاعر خطاب کړي » هغه وايي، د مجدوب په شاعري کې چې کوم مکمل ابلاغ او اظهار دی، هغه ما د ټلندر مومند نه سیوا دېر کم پښتو شاعرانو کې لیدلی دي. هغه د مجدوب د شاعري په اړه زیاتوی: «تشبیه او استعاره د شاعري ګانه د خو د مجدوب فنکارانه کمال دا دی چې يو خو يې نوې نوې تشبیه ګانې او استعارې استعمال کړي دي او بل د شاعري حسن يې دوہ برابره کړي دي او بل خوا يې له دي دواړو د ابلاغ او د مکمل اظهار کار اخیستې دي. پورنیما د مجدوب ماشومه وربره، د ځنکدن په حال له تندې او درده بیقراره پرته ده. مجدوب دې حالت ترجماني کول غواړي، د تشبیه کمال وګوري».^(۷)

د کب غونډې به لکې سترګي ځای کې تپله خاڅکي شان او بتو ته به عاجزه کې بدله^(۷) دا نوبنت دېر لېر وخت کښې مقبول شوی دی. دی هيئتی نوبنت نه علاوه مجدوب دېره درنه، ارزښتناکه او رنګينه نظریاتي او توهہماتي پانګه هم پښتو ته را اړولې ده. هغې سره نوې الفاظ، اصطلاحات، تلمیحات او محاورې هم د پښتو په زمکه وټوکېدې».^(۷)

داكتر نسیم اقبال په څلله مقاله « د مجدوب انفرادیت » کې دیوه بل لیکوال له قوله، چې نوم يې نه دی یاد کړي، لیکي: «مجدوب یو فطرتی او رومانی شاعر دی او په نظم کښې خصوصي رنگ او انفرادیت لري. د ده کلام دېر سلیس، روان، فصیح، بلیغ او له ده سره د پښتو د نازکو او شایسته الفاظو بي اندازې ذخیره ده، د ده انداز بیان دېر خوندور او مؤثر دی».^(۶)

شېر زمان طایزې وايي: «مجدوب صاحب هغو یو خو سرزوره مخکنیانو کښې شمېرلی شي چې په پښتو کښې يې د انګربزې په رنگ نظم ته رواج ورکړي دي او د پښتو

د کمیت او کیفیت له پلوه ڏبر اوچت او
جديد انداز لري، چې د ڏبر خوروالی او
نوښت له کماله یې ځینې نظمونه انگليسي
ژبې ته په نظم کې ژبابل شوي دي، چې
دنوموري د بنې شاعري بنه ثبوت کډائي
شي.

يو بل نظم «مس پروين» دروغتون نرس
او د حسن و شباب مجسمه ده، مجدوب یې
د تقدس او شباب دواړو نه متأثر دي. دلته د
استعارې سحر کاري وګوري:
د مريمې پاک ناموس د عيسى ناوه
ایشپدونکې د تقدیس له ڏبره تاوه (۷)

زما د معلوماتو له مخي، تر دا دمه د
مجدوب خلور شعري تولگې (زېر گلونه،
لعل او ڪتني لعل، د مينې تنده او دارلاوهام)
څرې شوي دي، چې يادې تولگې او د
هغه نوره ناچاپه شاعري یو ځاي په «د
مجدوب کليات» کې راتوله او په ۱۹۹۹م.
کال چاپ شوي دي. دا چې دا کليات د
مجدوب په حیات کې چاپ شوي، نو
نوې شاعري یې په ۲۰۰۸م. کال کې «د
مجدوب کليات - دويمه برخه» په ۱۲۴
مخونو کې چاپ شوي ده او له دي وروسته
نوو شعرونو او نظمونو ليکلو او خپرولو په
اوه یې معلومات نه لرم.

په يادو اثارو کې «د مينې تنده» د
شیکسپیر د مشهور نظم «وینس ایدوینس»
پښتو منظومه ژباره ده، چې د مثنوي په
قالب کې په ۸۶۸ بیتونو کې ژبابل شوي
دي.

مجدوب له شاعري ورهاخوا علمي- خبرنیزې
مقالات او لندي کيسې هم ليکلې دي.

محب وزير وايي: «مجدوب د طرز ادا او
اسلوب په لحاظ خو رومانويت خپل کړي
دي، ولې په فکري لحاظ هغه یو مترقي
پسند شاعر دي، د هغه رومانويت ترقۍ
پسندۍ ته او ترقۍ پسندۍ یې رومانويت
ته ورنوتې ده، نو د ده په شاعري کې د
هغه رومانوي رجحان او ترقۍ پسند فکر په
خپله کې سره بېلول که ممکن نه دي، نو
اسان هم نه دي.» (۲) د بېلگې په ډول:
کله چې د «مس پروين» نظم لولو، نو د
محب وزير پورتنۍ خبره به موتيک ذهن
ته را وګرخې.

زه د پورته پوهانو او ليکوالو نظرونو سره
موافق یم، مجدوب په پښتو نظم کې یو
پېژندل شوي نوم دي، هغه پښتو شعر ته
نوی روح، نوی ژبه، نوی موضوعات او نوی
نړۍ وال تحریکونه راول. مجدوب د خپل
فکر جوهر، تجربې او پنهونې په نظم او
غزل کې وړاندې کړې دي، خود نظم تله
یې پر غزل درنه ده. د مجدوب نظمونه